

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2019

Filip Kalčák

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Rozhlasová hra a její počátky v československém éteru

Bakalářská práce

Autor práce: Filip Kalčák

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Josef Maršík, CSc.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

- 1.** Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
- 2.** Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
- 3.** Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Filip Kalčák

Bibliografický záznam

KALČÁK, Filip. *Rozhlasová hra a její počátky v československém éteru*. Praha, 2019. 47 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra Žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

Rozsah práce: 83 897 znaků (včetně mezer)

Anotace

Práce se zaměřuje na část rozhlasových dějin, které dosud nebyly v odborné literatuře komplexně zpracované. Práce zkoumá počátky rozhlasové hry v Československo. Téma kompiluje řadu odlišných zdrojů, opírá se o konzultace s odborníky a v mnoha ohledech plní průkopnickou funkci. Práce je rozdělena na několik částí. Věnuje se stručné historii rozhlasu 20. a 30. let minulého století, jejichž znalost je nezbytná pro pochopení vývoje rozhlasových her, snaží se definovat žánr rozhlasové hry a popsat způsob jejího vzniku. Hlavní část práce představuje zmapování historického vývoje rozhlasových her v meziválečném Československu včetně uvedení nejvýraznějších osobností československé rozhlasové hry zkoumaného období. Součástí práce jsou také informace o přelomových rozhlasových her uchovaných v Archivu Českého rozhlasu.

Annotation

This thesis focus on the part of the radio history, which was not comprehensively described in professional literature yet. It analyzes beginning of the radio drama in Czechoslovakia. Theme compile a lot of different sources and in many ways do pioneering job. This thesis is separated into a few parts. At first, thesis focuses on the brief history of radio in twenties and thirties of the last century, which is necessary to understand the evolution of radio drama. Also it describes what radio drama is and how it's created. The main part is dedicated to the history of radio drama in First Czechoslovak Republic with the mention of principal characters. In the thesis there is also information about the essential radio dramas.

Klíčová slova

Rozhlasová hra, rozhlas, Radiojournal, divadlo, historie, První republika, rétorika

Keywords

Radio drama, radio, Radiojournal, theatre, history, First Czechoslovak Republic, rhetoric

Title/název práce

Radio drama and its origin in Czechoslovak broadcasting

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval všem, kteří mě podporovali během krušných časů, ve kterých jsem sepsal tuto práci.

Obsah

1. Úvod	2
2. Předválečná historie Československého rozhlasu.....	5
2.1. Před začátkem pravidelného vysílání.....	5
2.2. První léta v československém éteru.....	9
2.3. Třicátá léta v Československém éteru.....	13
3. Rozhlasová hra a její specifika	15
3.1. Definice zkoumaných pojmů	15
3.2. Tvorba rozhlasové hry	16
4. Začátky rozhlasové hry v československém éteru	18
4.1. Recitace jako prvotní impulz.....	18
4.2. První pokusy s činohrou	19
4.3. První rozhlasová hra a výsledky soutěže	24
4.4. Úspěch brněnské stanice.....	28
5. Rozhlasová hra a třicátá léta v československém éteru.....	31
5.1. Rozhlasová hra v tandemu s reportáží	31
5.2. Slovenská stopa.....	32
5.3. Rozhlasová hra před druhou světovou válkou.....	33
6. Nejvýraznější osobnosti a rozhlasové hry zkoumaného období	37
6.1. Miloš Karel.....	37
6.2. Režiséři Jaroslav Hurt a Václav Sommer.....	37
6.3. Cristobal Colón	38
6.4. Bílý tesák	39
Závěr.....	41
Summary.....	42
Použitá literatura a prameny.....	43

1. Úvod

Rozhlasová hra. Divadlo, které si posluchači vychutnali v pohodlí domova. Nová forma uměleckého zážitku, kterou zprostředkovaly radiové vlny. Žánr, který si od samého počátku vybudoval specifickou pozici na poli literární, divadelní a zvukové tvorby.

Rozvoj radiotelegrafie a radiotelefonie vyústil po první světové válce ve vznik jednoho z nejmocnějších médií všech dob – rozhlasu. Rádio si posléze na dlouhá desetiletí podmanilo celosvětový mediální prostor a jeho vůdčí roli narušila až v padesátých letech minulého století televize.

Československo se stalo jednou z prvních zemí, kde rozhlas začal vysílat na pravidelné bázi (více k tomu viz *Rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923–1939*¹). Se vznikem a vývojem nového média bylo zapotřebí modifikovat známé literární a publicistické žánry, aby vyhovovaly potřebám a možnostem rozhlasu. Některé žánry, které v tisku fungovaly, staly se v rozhlasové podobě nefunkčními. Jiné se podařilo díky specifikům rozhlasového média přetavit v žánry funkční a efektivnější. Rozhlasová dikce musí být totiž daleko jednodušší a údernější, aby ji lidské ucho stihlo vnímat. Často také využívá redundance (úmyslné opakování důležitých slov či slovních spojení).

Rozhlas nicméně potřeboval, stejně jako každé jiný nový sdělovací prostředek, vyvinout žánry funkční pro dané médium. Žánry, které by vyzdvihly přednosti nového média a nebyly jen umělé přetvořené. Novým žánrem se mimo jiné měla stát rozhlasová hra.

Způsob implementace rozhlasové hry do pravidelného vysílání měl veskrze tradiční průběh. Tvůrci rozhlasové programu se nejprve snažili převést již známý žánr, kterým bylo divadelní drama, zejména činohra, do rozhlasové podoby. Již brzy se ale objevila mnohá úskalí takového převodu, činohry byly pro rozhlasovou dikci příliš složité.

Československý rozhlas po vzoru světového rozhlasu proto představil zcela nový žánr, respektive zcela nové uchopení žánru. Zrodila se první původní rozhlasová hra, která byla napsaná a určená primárně pro rozhlasové vysílání a která respektovala a ctěla veškerá specifika, možnosti i limity rozhlasu.

Tato bakalářská práce se soustředí na vývoj rozhlasových her a příbuzných žánrů

---

¹ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 18.

v československém éteru. Práce mapuje zejména počátky vývoje žánru, který se časově shoduje s počátky vývoje rozhlasu jako takového. Práce se soustředí na 20. a 30. léta minulého století z hlediska evoluce rozhlasové hry od nejistých počátků po stabilní umístění v pravidelném programu. Cílem práce není informovat o každé rozhlasové hře ve zkoumaném období, nýbrž zachytit zlomové momenty a podat ucelený pohled na nepříliš prozkoumanou problematiku.

Raná éra československého rozhlasu, tím spíše pouze specifického odvětví rozhlasových her, je v odborné literatuře mapována velice sporadicky. Sepsání počátků dějin československého vysílání proto není snadné. Po počáteční konzultaci s odborníky z Českého rozhlasu² bylo jasné, že shánění relevantních zdrojů bude znamenat hledání útržkovitých tematických zmínek na různých místech. Zvolené téma je podle autora přínosné zmapováním etapy vývoje rozhlasových her, která byla dosud v komplexní formě v odborné literatuře opomíjena.

Páteří práce se stala publikace *Prvních deset let československého rozhlasu*³ Anny Patzakové-Jandové, ve které se z části zaobírá také problematikou rozhlasových her, a souhrnná formulace československých rozhlasových dějin v knize *Od mikrofonu k posluchačům*⁴ od kolektivu autorů. Důležitý zdroj představuje také Archiv Českého rozhlasu, který posloužil při lokalizaci rozhlasových her uchovaných v elektronické databázi.

Práce seznamuje v prvních kapitolách čtenáře s ranou historií československého rozhlasu, která časově odpovídá zkoumanému časovému období vývoje rozhlasových her. Tento historický kontext představuje rozšíření proti plánované tezi, avšak je nezbytným doplněním pro pochopení vývoje rozhlasových her. Rozvoj rozhlasu je s vývojem rozhlasové hry logicky spojen a provázán.

Text práce se posléze věnuje popisu rozhlasové hry jako žánru. Zamýšlí se nad principem tvorby rozhlasové hry, snaží se akcentovat její odlišnost a unikátnost oproti ostatním rozhlasovým žánrům a pojednává o přínosech rozhlasové hry a její oblíbenosti u posluchačů.

Ústřední část práce představuje zachycení vývoje rozhlasových her

---

² ZURANOVÁ, Ivana, ŠTAMBERA, František, archiváři, *Archiv Českého rozhlasu*.

³ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935.

⁴ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003.

v československém Radiojournalu od počátku pravidelného rozhlasového vysílání v Československu v roce 1923 po německou okupaci v roce 1939. Součástí práce je i představení nejvýznačnějších rozhlasových her v širším kontextu včetně ukázek.

2. Předválečná historie Československého rozhlasu

2.1. Před začátkem pravidelného vysílání

„Dnes je pro nás těžko uvěřitelné, že zájemci o tajemství bezdrátového šíření signálů museli často skrývat své pokusy před muži zákona a byli dokonce podezírání ze šarlatánství. Bylo to spojeno s tím, že se první poznatky z tohoto oboru šířily jen velmi pomalu.“⁵

Vývoj rozhlasového vysílání byl vždy závislý na technologickém pokroku, který vymezoval možnosti a limity tvůrčí práce v éteru. Ačkoli se radiotelegrafie a radiotelefonie rozvíjela v Československu převážně až po první světové válce, první pokusy byly zaznamenány na našem území ještě před světovým konfliktem.

S experimentováním s radiotelegrafií začal jako první doktor Karel Domalíp, ještě na sklonku 19. století. S prvními pokusy začal v laboratoři na vysoké škole Českého vysokého učení technického.⁶

Někdy okolo roku 1907 přišli první nadšenci do radiotelegrafie na fakt, že určité minerály mohou za jistých podmínek přijímat vysílání pomocí rádiových vln.⁷ První přístroje sestavené na těchto principech se označovaly jako „*krystalky*“⁸. Díky těmto přístrojům mohl vysílání přijímat každý člověk s technickým nadáním a zápalem pro věc: „*Chytání zvuků z éteru se stalo oblíbeným sportem, radiotelegrafie (a později tzv. radiotelefonie) se iniciativou mnoha tzv. radioamatérů začaly vyvíjet do značné míry živelně.*“⁹

Pokusy těchto „radioamatérů“ se ještě nedají definovat jako rozhlasová komunikace, neboť tito lidé nebyli provozovateli vysílání. Díky svým experimentům se nicméně na formování budoucího rozhlasového vysílání podíleli. Během svých pokusů zkoušeli přenášet Morseovu abecedu, vlastní hlas nebo hudbu. Právě ze skupiny nadšených „radioamatérů“ se zformovala prvotní posluchačská obec budoucího pravidelného

---

⁵ DANEŠ, Josef. *Za tajemstvím éteru*. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1985. s. 9

⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 8.

⁷ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 17.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

rozhlasového vysílání.¹⁰

Široké veřejnosti byla nová technologie představena v Praze roku 1908 na obchodní a průmyslové expozici. „*Stanici předvádělo c. k. poštovní ředitelství v Praze. Zapůjčila ji firma Siemens & Halske, A. G. ve Vídni. Přístroje byly umístěny v dřevěném pavilónu v blízkosti Maroldova panoramatu Bitva u Lipan. Pražský ilustrovaný kurýr uveřejňuje 4. srpna 1908 fotografii stanice a píše: »Přinášíme vnitřek telegrafní stanice bezdrátového spojení mezi Prahou a Karlovými Vary. Máte-li slabé nervy, ohlušující třeskot elektrických ran a oslnivý svit mocných jisker vás záhy odtud vypudí.*“¹¹

Nová technologie byla přijímaná rozpačitě. Pro mnohé byla radiofonie šarlatánství, vědecký popis šíření elektromagnetických vln zněl pro obyčejného člověka příliš fantaskně, první přístroje byly navíc velmi drahé. Další pokusy přerušily výstřely první světové války.

Zatímco bylo české země jako součást Rakouska-Uherska vrženy do válečné vřavy, bylo experimentování s radiofonií na našem území přísně zakázáno. Intenzivní nadšenecké pokusy skončily a nabyté poznatky byly propůjčeny nebo spíše uzurpovány vojenským aktivitám. Na soukromé experimenty bylo de facto uvaleno embargo, radiotechnické společnosti podléhaly kontrolám a veškerý další vývoj radiotelegrafie i radiotelefonie řídil stát.¹²

Po vyhlášení samostatné Československé republiky 28. října 1918 bylo zapotřebí pozastavený vývoj radiofonie opět plně aktivizovat, aby byl zajištěn kontakt s vnějším světem. V době vzniku státu existovala „*na našem území jen jedna zastaralá vojenská vysílačka s malým dosahem v Moravské Ostravě a jedna přijímací stanice na letišti v Chebu.*“¹³

Nově vzniklý státní útvar byl tak prakticky izolován od zahraničí. „*Veškerá telegrafní i telefonní vedení byla přerušena.*“¹⁴ Po konci války bylo tedy zapotřebí vystavět komunikační síť, která by rychle a spolehlivě spojila Československo se zahraničím a zaručila oboustranný informační proud. Brzy se ukázalo, že zastaralé telefonní

¹⁰ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 18.

¹¹ DANĚŠ, Josef. *Za tajemstvím éteru*. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1985, s. 9.

¹² ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 18.

¹³ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 8.

¹⁴ Tamtéž, s. 9.

a telegrafické sítě, které poškodila první světová válka, nebudou pro takovou vizi dostačující.

Začalo se přemýšlet o tom, jak zajistit komunikaci s okolím bez nutnosti kabeláže. Ke slovu tak přišla radiotelegrafie, telegrafický bezdrátový přenos, a později i radiotelefonie, která zajistila přenos řeči bezdrátově.¹⁵

„První poválečné radiofonické pokusy byly zahájeny ve spolupráci radiotechnické laboratoře profesora České techniky dr. Augustina Žáčka a vojenských techniků Stálé vojenské radiostanice I/1, umístěné v Praze na Petříně. Stanici sestavila skupina nadšenců pod vedením ing. Šimka v první polovině listopadu 1918 z nejrůznějších zařízení a součástek, které se podařilo sehnat. Vysílač měl výkon jen asi 2,5 kW. Podle tehdejší legislativy podléhaly všechny radiostanice vojenské správě, proto petřínskou vysílačku obsluhovala stálá vojenská posádka.“¹⁶

Tato radiostanice byla sestavena zejména pro účely ministerstva zahraničí. Počátkem roku 1919 se stanice stěhuje ze sklepních prostorů Petřína za Hladovou zeď do vojenské budovy vozatajů. Celé zařízení se ve stejnou dobu rovněž vylepšuje. Nová anténa poskytuje možnost přijímat a vysílat zprávy. Díky novému zařízení se provedlo na Petříně první pokusné vysílání.¹⁷

Druhé pokusné vysílání zajistila petřínská stanice k příležitosti dvouletého výročí Československého státu. Hodinový pořad, který byl vedle mluveného slova doplněn hudbou, se vysílal 28. října 1920.¹⁸

Potřetí vysílala stanice na Petříně v roce 1922, a to během zemědělské výstavy v pražské Stromovce. Dvakrát denně tehdy stanice na pokyn ministerstva národní obrany vysílala vojenskou hudbu a pouštěla hudbu z gramofonu. Bylo to poprvé, kdy stanice vysílala pro veřejnost. Společný poslech návštěvníky výstavy nadmíru zaujal.¹⁹

Vysílání ve Stromovce tak nebylo pouhým zpestřením expozice, ale posloužilo jako propagační akt nové technologie. *„Francouzský krystalový přijímač s elektronovým*

---

¹⁵ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 16.

¹⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 9.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 41.

¹⁹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 10.

zesilovačem a deseti páry sluchátek byl umístěn ve stánku nedaleko průmyslového paláce. Telegrafista petřínského vysílače Jindřich Šíp vytvořil z většího speciálního sluchátka poměrně výkonný reproduktor, který umožňoval společný poslech většímu počtu přítomných návštěvníků výstavy.²⁰

Úspěch pokusných vysílání ještě více podnítil další rozvoj radiofonie. Nové technologie začalo využívat ministerstvo pošt a telegrafů. Ministerstvo zřídilo první vysílačku v pražských Vinohradech (začátek provozu 12. lednu 1922), druhou v Komárově u Brna (zkušebně vysílala od 18. ledna 1922) a třetí ve Kbelích u Prahy (v provozu od listopadu 1922).²¹

Ministerstvo pošt a telegrafů si v tu dobu už bylo velmi dobře vědomé moci a možnosti budoucího využití nové technologie. Z toho důvodu vypravilo ještě v roce 1922 dva své zaměstnance na poznávací cestu po Evropě. Při návštěvě západoevropských zemí měli zjistit, jak pracují okolní státy s principy radiofonie a posléze měli vědomosti aplikovat v Československu. *„Jejich poznatky z této služební cesty sehrály důležitou roli při dalších úvahách a jednáních o způsobu zahájení pravidelného rozhlasového vysílání u nás.“*²²

Přibližně ve stejné době se na poznávací cestu vydala také důležitá postava československých rozhlasových dějin. Podnikatel v oboru filmového průmyslu Eduard Svoboda studoval fungování vysílacích společností ve Spojených státech amerických. Svobodu návštěva zahraničí natolik inspirovala, že se začal zabírat myšlenkou rozběhnout pravidelné rozhlasové vysílání také v Československu.²³

Na jaře 1923 vznikl první pokus o právní ukotvení rozhlasové práce. Ministerstvo pošt a telegrafů 23. března stanovilo, že pouze stát může provozovat rozhlasovou činnost a má tedy na tuto činnost monopol. *„Soukromé společnosti mohly podle tohoto zákona obdržet koncesi k vysílání, jejíž udělení podléhalo přísné kontrole. Žadatelům ji vydávalo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností ve spolupráci s ministerstvem pošt a telegrafů na základě důkladného prošetření stavu a složení společnosti a prověření, zda je*

---

²⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 10.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

*společnost pro obdržení koncese způsobilá.*²⁴

Ministerstvo pošt a telegrafů uspořádalo o šest dní později první radiofonický koncert, a to ve své budově na pražském Smíchově. Vysílalo se z proslulé stanice ve Kbelích na periferii Prahy, program se sestával z ukázek instrumentálních děl a zpěvu. Poslech byl určen pro vládní politiky, novináře nebo diplomaty. Akci technicky zaštitila nově vzniklá společnost Radioslavia, která prodávala radiofonické přístroje. Ke druhému, tentokrát již veřejnému, pokusnému koncertu došlo 15. května 1923. Hudební program doplnily odborné a zčásti také propagační přednášky o radiotelefonii.²⁵

Na sklonku jara splnilo Československo veškeré technologické předpoklady k tomu, aby mohlo být v zemi zahájeno pravidelné rozhlasové vysílání. Díky pokusným koncertům a propagačním akcím se zkažky o novém vynálezu rozšířily do povědomí širšího okruhu lidí, ne ve všech však radiofonie vzbuzovala důvěru. Rozhlasovému startu pomohly spíše příspěvky nadšenců, techniků a podnikatelů s dostatečným kapitálem a chutí investovat. Přes to všechno bylo ale zahájení pravidelného rozhlasového vysílání hlavně aktem odvahy a fascinace.

Jak píše Čábelová: *„Pravidelné rozhlasové vysílání bylo v Československu oficiálně zahájeno 18. května 1923. Jednalo se přitom v zásadě o soukromou iniciativu několika osob, především redaktora Národní Politiky Miloše Čtrnáctého a Ing. Eduarda Svobody, kteří byli v průběhu vyjednávání s ministerstvem pošt a telegrafů (MPT) ‚dání dohromady‘ se společností Radioslavia, jež měla na vysílání také zájem. Prostřednictvím Radioslavia se už tehdy mezi iniciátory dostává okrajově i stát, resp. děje se tak prostřednictvím vrchního stavebního rady ministerstva pošt a telegrafů Ing. Josefa Strnada.*²⁶

2.2. První léta v československém éteru

I když pravidelné rozhlasové vysílání začalo 18. května 1923, společnost zajišťující toto vysílání byla oficiálně založena až 7. června 1923. *„Po nečekaně složitých jednáních o udělení licence s ministerstvem pošt a telegrafů, kdy je oběma průkopníkům vnucena jako další podílník továrna na výrobu radiopřijímačů Radioslavia, je společnost založena dne 7.*

---

²⁴ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 11.

²⁵ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 42.

²⁶ Tamtéž, s. 36.

června 1923 pod názvem Radiojournal, společnost s r. o.²⁷

Podle Miloše Čtrnáctého a Eduarda Svobody měl rozhlas plnit primárně edukativní a osvětovou činnost. Médium mělo kultivovat společnost a poskytovat auditivní kulturní zážitky. Tohoto záměru se mělo docílit žánrovou pestrostí – koncerty, činohry, přednášky, recitace, pásma a další.²⁸

V nově vzniklé společnosti existovaly dva myšlenkové proudy. Na jedné straně stáli podnikatelé ze společnosti Radioslavia, kteří se snažili hlavně o maximalizaci zisků a vyrábění a prodej rozhlasových přijímačů. Zmíněnou zájmovou skupinu zastupoval Ladislav Šourek, jako ředitel společnosti Radioslavia. Druhou stranu reprezentovali Eduard Svoboda a Miloš Čtrnáctý, kteří se spíše starali o programovou skladbu a směřování média. Obě strany se mezi sebou dlouhodobě přely.²⁹

Start pravidelného rozhlasového vysílání pochopitelně zapříčinil další rozvoj radiotelegrafního průmyslu. Již po dvou letech vyrábělo v Československu radiosoučástky asi šedesát firem, které své přijímače prodávají asi v osmi stech prodejnách.³⁰

První záležitostí, kterou musela společnost Radiojournal začít řešit, byla otázka financování. „Po překonání první poválečné recese v letech 1921–1923 dosáhla průmyslová výroba v roce 1924 předválečné úrovně a nastala etapa stability a ekonomické konjunktury, která trvala s menšími výkyvy až do roku 1929.“³¹

Zpočátku musel být Radiojournal financován ze soukromých zdrojů zakládajících členů a dalších přívrženců. Mezi první příjmy společnosti patřily poplatky abonentů. Stát se na chodu společnosti podílel výrazněji až později. Základní kapitál Radiojournalu činil 500 000 korun. „Zájemci o rozhlasové vysílání totiž museli v prvních letech zaplatit dva poplatky: uznávací (činil 50 Kč ročně a byl hrazen poštovní správě za evidenci) a předplatné na rozhlas, které činilo 50 Kč měsíčně a bylo hrazeno vysílací společností. Jestliže Baťovy polobotky stály 39 Kč a průměrná dělnická mzda za odpracovanou směnu

---

²⁷ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 13.

²⁸ MARŠÍK, Josef. *Audiovizuální žurnalistická tvorba I* [přednáška]. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2018.

²⁹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 17.

³⁰ Tamtéž, s. 14.

³¹ Tamtéž.

činila v roce 1923 o něco více než 27 Kč, pak jistě nešlo o levnou záležitost.“³²

Vedle problému s rozpočtem bylo zapotřebí vyřešit programovou skladbu vysílání. Kbelická stanice nyní vysílala každý den. Zajistit pravidelné vysílání v provizorních a technicky nedokonalých podmínkách a bez větších finančních prostředků nebylo snadnou záležitostí. Například proto, že stanice ve Kbelích byla vzdálená od centra Prahy a většina účinkujících musela za mikrofonem dlouho dojíždět.

Vzhledem k faktu, že vysílací aparát ve Kbelích byl předělán z vojenské vysílačky, zvuk byl nekvalitní a posluchači v pozadí vysílání neustále slyšeli rušivé šumění. I přes snahy o vyřešení technické závady „...byl ale poslech programu nepříjemně rušen stálým tónem ve výši 500 Hz. Tato technická závada byla vyvolána nedostatečnou filtrací usměrněného proudu a byla odstraněna až v listopadu 1924, kdy byl vysílač rekonstruován a v dalším období definitivně určen výhradně pro radiotelefonický provoz.“³³

Radiojournal i proto první roky vysílání upřednostňoval v programové skladbě spíše hudební pořady, kde nebyl rušivý element tolik zřetelný. Kbelická stanice vysílala necelé dva roky, odmlčí se v únoru 1925. Radiojournal se poté stěhuje do pražských Strašnic.³⁴

Stanice v pražských Strašnicích byla od začátku budována výhradně pro potřeby rozhlasu. Svůj první výrazný milník měla stanice za sebou ještě dříve, než začala být plně v provozu, s novým technickým zázemím se totiž Radiojournal pokusil o první živý přenos kompletního divadelního představení v Evropě. „Dne 12. února 1925 uskutečnil první přenos celého divadelního představení – Smetanovy opery *Dvě vdovy z Národního divadla*. Byla to událost vskutku téměř zázračná a senzační, vezmeme-li do úvahy technické možnosti, které měl tehdejší rozhlas k dispozici.“³⁵

Povedený divadelní přenos odstartoval novou éru Radiojournalu. Rozhlas začíná podnikat živé přenosy z Národního divadla, Lucerny, přenáší živé koncerty, později provede reportáž z několikadenního všesokolského sletu (červen/červenec 1926). Věhlas rozhlasu roste, společnost uzavírá smlouvy s divadly nebo s Českou filharmonií. Ve stejné době se rozhlas obrací také k rozhlasové interpretaci činohernímu žánru. Velké popularity

---

³² JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 15.

³³ Tamtéž, s. 22.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 46.

se těší také sportovní přenosy. Později velmi slavný komentátor Josef Laufer svým hlasem zprostředkuje první živé utkání 3. října 1926. V ten den se na stadionu na pražské Letné utkala Slavie s maďarským týmem. „*První Lauferova reportáž posluchače okamžitě uchvátila – jednak zvukovým zachycením atmosféry a popisem prostředí fotbalového zápasu, jednak věrným líčením průběhu utkání, zasvěceným odborným výkladem a hodnocením vzniklých herních situací.*“³⁶

Radiojournal ale expanduje nejen programově. Díky zvýšenému rozpočtu si může dovolit rozšířit své pole působnosti mimo Prahu. V polovině dubna začíná vysílat stanice v Brně, která později sehraje významnou úlohu v žánru rozhlasových her. „*Dne 18. dubna 1926 byla oficiálně uvedena do provozu také výkonná vysílačka v Brně (2,4 kW, vyrobila ji anglická firma Marconi), i když pokusné vysílání zde probíhalo již od roku 1922. Pravidelné vysílání bylo zahájeno od května 1924 prostřednictvím původně telegrafního vysílače přímo z jeho budovy v Komárově. První rozhlasové studio bylo zřízeno 1. září 1924 v malém přístavku na střeše Zemského domu v Brně.*“³⁷

V roce 1926 byl Radiojournal již zavedenou značkou. Ve stejný rok startovalo rozhlasové vysílání v Bratislavě.³⁸ Díky prohloubení znalostí v technických i programových oborech a díky většímu počtu zaměstnanců mohl rozhlas své pořady specializovat pro určitou skupinu lidí. „*Kvalitnější technické vybavení Radiojournalu v druhé polovině dvacátých let umožnilo výraznější diferenciaci rozhlasového programu. Ten se již mohl ve větší míře než dříve obracet specializovanými relacemi k určitým skupinám rozhlasových posluchačů. Diferenciace rozhlasového programu se na počátku roku 1926 nejvýrazněji projevila u tzv. odborných rozhlasů.*“³⁹

První rozhlasovou specializací byl zemědělský rozhlas. Své vysílání započal 3. ledna 1926. Vysílání zemědělského rozhlasu bylo nicméně politické motivované, neboť bylo iniciováno agrární stranou, která cílila na venkovské posluchače. Od 26. září 1926 měly v éteru zastoupení pořady určené pro dělnickou třídu. Dělnický rozhlas vystupoval jako apolitická organizace, ale ve skutečnosti byl pevně v režii strany národních socialistů a sociálních demokratů. Na rozdíl od zemědělského rozhlasu, který se snažil posluchače

---

³⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 66.

³⁷ Tamtéž, s. 59.

³⁸ ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003, s. 83.

³⁹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 81.

zaujmout tematickou rozličností, dělnický rozhlas plnil veskrze funkci propagandistickou. Sestavu odborných rozhlasů doplnil později rozhlas pro průmysl, obchod a živnosti.⁴⁰

Vyhrazená část vysílání byla taktéž vyhrazena dětským posluchačům. Pravidelné vysílání pro děti fungovalo již od 1. září 1925, v listopadu 1926 ale začalo pilotní vysílání školského rozhlasu.

S koncem dvacátých let zažíval československý rozhlas zlatou éru. Získal popularitu napříč věkovými kategoriemi a z podivného vynálezu se stal hodnověrným a respektovaným médiem. Houstnoucí atmosféra předválečné Evropy ale posléze další vývoj média odklonila jiným směrem.

2.3. Třicátá léta v Československém éteru

„Romantika prvního desetiletí republiky pohlasla...“⁴¹

Rozhlas ve třicátých letech minulého století reflektoval politickou situaci. Československo se zmítalo v hospodářské krizi, Evropu postihl nástup fašistických tendencí. Médium počátkem třicátých let nicméně nadále expandovalo. Moderní vysílače nabízely signálové pokrytí většiny Československa, Radioujournal rozšiřoval programovou nabídku, nabízel převzaté pořady ze zahraničí nebo své reportéry do zahraničí vysílal.

Významným datem v historii rozhlasu byl 9. říjen 1932, kdy se poprvé úspěšně vyzkoušela záznamová technika (je zapotřebí si uvědomit, že do této doby byly veškeré pořady vysílány živě. Tedy pokud došlo k reprízování například činoherního představení, herci se museli fyzicky sejít a hru před mikrofonem znovu sehrát), nový vynález tak výrazně šetřil práci i čas.⁴²

Zlatou éru prožíval žánr rozhlasových her, jejichž historie se bude probírat v dalších kapitolách. Hlavní úspěch v této oblasti zaznamenala brněnská stanice s rozhlasovou hrou *Cristobal Colón*, kterou se budeme později zabývat.

Zatímco se německým kancléřem stal Adolf Hitler a posléze vznikla osa Berlín-Řím, která po celé Evropě rozsávala strach z možného ozbrojeného konfliktu, čelil rozhlas nařčení ze své přílišné názorové neutrality. Rozhlas si totiž dlouhá léta vystačil pouze s lehkým zpravodajstvím a komentáři a dalším hodnoticím útvarům se vyhýbal.

⁴⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 81.

⁴¹ Tamtéž, s. 94.

⁴² Tamtéž, s. 103.

Radiojournal chtěl být pouze faktickým předkladatelem pro utváření vlastních názorů.⁴³ „*Přítomnost, nezávislý deník, vydávaný u Františka Borového, kritizuje v r. 1933 rozhlas za jeho neutralitu. V době, kdy říšskoněmecký rozhlas prohlásil ústy svého ministra propagandy Goebbelse, že německý rozhlas musí být odshora dolů orientován hakenkrajclersky, v době, kdy ohrožená demokracie musí bojovat o svou existenci, je neutralita přímo škodlivá.*“⁴⁴

Zaběhnutý systém se v Československém rozhlasu měnil jen stěží. Pod palbou kritiky se sice rozšiřoval zpravodajský servis, na větší počet názorových pořadů ale posluchač čekal marně.

Komentář se v Radiojournalu začal plně uplatňovat až před válkou, v roce 1938 se role politického komentátora chopil Franta Kocourek. „*Svou úlohu obhájce a tlumočnicka vládní politiky (...) chápal ideálně a idealisticky. Své informace (a to bohaté, přesné a včasné) míval přímo z kanceláře presidenta republiky.*“⁴⁵

Dřívější žánry v rozhlasu samozřejmě zůstávaly a dále se rozvíjely. Úspěch dále těšil sportovní reportáže, novinkou byly zábavné pořady, při kterých zněly éterem hlasy Jiřího Voskovce a Jana Wericha.

Kolem roku 1938 měl rozhlas už přes milion koncesionářů. Od roku 1933 se tak počet posluchačů více než zdvojnásobil.⁴⁶

Rozhlas se ve třicátých letech dokázal přetvořit z média, které obsah reprodukovalo, v médium, které obsah vytvářelo. Mezi produkované žánry mimo jiné patřila rozhlasová hra. „*Za necelé desetiletí (1930–1938) hledáním a záměrným ověřováním rozvinul specifické prostředky svého výrazu, především montážní metodu, a ustavil základní modely rozhlasového vyjádření: reportáž, pásmo a rozhlasovou hru.*“

Stejně jako počáteční vývoj rozhlasu přerušily výstřely světové války, i na konci třicátých let ukončí další rozvoj Československého rozhlasu ozbrojený konflikt. Sebevědomé médium se za protektorátu muselo podrobit nacistickému Německu. Rozhlas musel propůjčit své služby hákovému kříži.

---

⁴³ MARŠÍK, Josef. *Audiovizuální žurnalistická tvorba I* [přednáška]. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2018.

⁴⁴ GUTWIRTH, Václav: *Radiocensura*. Čin, roč. 2, 1930–1931.

⁴⁵ ZEMAN, F. K.: *Z počátků rozhlasového komentáře*. Rozhlasová práce, 1964, č. 4.

⁴⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 94.

3. Rozhlasová hra a její specifika

3.1. Definice zkoumaných pojmů

Vývoj žánru rozhlasové hry byl v československém rozhlasu dynamický a často velmi spontánní. Při zkoumání problematiky rozhlasových her je proto zapotřebí vymezit, co rozhlasová hra v nejužší definici znamená.

První pokusy s rozhlasovou hrou byly ve své podstatě recitací. Hlasatel či herec se za pomoci rétorických prostředků snažil text podat uměleckou formou, při předčítání uměleckého textu se žánr v rozhlasovém prostředí definuje též jako rozhlasová četba.

„Četba rozhlasová, zvukové tvůrčí ztvárnění prozaických textů, nejčastěji epických a publicistických. Zřídka se vysílá v původním tvaru, častěji ve tvaru adaptovaném, který lépe odpovídá specifice mluveného rozhlasového projevu (jazyk, kompozice ap.). Využívá barvitosti, emocionality lidského hlasu a speakerovského (hereckého) mistrovství interpreta.“⁴⁷

Další žánr související s rozhlasovou hrou je činohra, respektive její rozhlasová interpretace. Pod tímto pojmem se rozumí převedení dramatického díla z divadelních prken do rozhlasového prostředí. Kromě divadelních kusů se do rozhlasu převáděla také nedramatická literární díla. Taková transformace si zpravidla žádala úpravy dramatického textu (proškrtání, přepsání, zjednodušení, vypuštění některých postav apod.), aby více vyhovoval potřebám a limitům tvůrčí práce v éteru. V rozhlase se uplatňuje akusticko-auditivní princip (komunikace výhradně mluveným slovem), zrakový vjem zde absentuje. Rozhlasový herec by se proto měl snažit posluchači optický vjem vynahradit (podle polohy nebo tónu hlasu můžeme například odhadnout stáří a charakter postavy, což nám dává možnost si ji vykreslit ve své mysli; tak vzniká náhrada optického vjemu).

Po úspěšném převodu dramatu do éteru se dílo stává rozhlasovou hrou, při nejpřísnější definici se ale rozhlasovou hrou rozumí výhradně dramatické dílo, které bylo napsáno původně pro potřeby rozhlasu a už od začátku tvůrčího procesu ctilo jeho specifické potřeby a možnosti.

„Hra rozhlasová (inscenace rozhlasová), základní (a také původní) žánr rozhlasové dramatické tvorby a rozhlasového vysílání vůbec, specifická forma akustického zobrazení

---

⁴⁷ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, s. 8.

*reality uměleckými výrazovými prostředky, které jsou determinovány specifikou rozhlasového sdělení (tj. zejména akusticko-auditivním principem). Základem je literární text s vnitřní dramatickou kompozicí, který je transformován do zvukové podoby tvůrčím úsilím realizačního týmu (režisér, dramaturg, herci, hudební redaktor, zvukový mistr ad.).*⁴⁸

Rozhlasová hra se úspěšně rozšířila mimo rozhlas. V nerozhlasovém prostředí jsou populární audioknihy, ve kterých herci za stejných principů jako při tvorbě rozhlasové hry, interpretují literární či jiné umělecké dílo. Audioknihy se staly populární z mnoha důvodů: posluchači si je mohou pustit kdykoli a kdekoli, mohou si vybrat knihu načtenou jejich oblíbeným hercem a na rozdíl od rozhlasové hry není audiokniha limitována časovým harmonogramem, tudíž vznikají i mnohohodinová díla.

3.2. Tvorba rozhlasové hry

Cesta ke vzniku rozhlasové hry má mnoho fází. Na začátku je zapotřebí pro rozhlas napsat dramatické dílo, případně upravit pro potřeby média dílo již napsané. Po napsání díla autor zpravidla předá text režisérovi, který k dramatizaci vybere herce.

Jelikož se herec ve výsledném díle prezentuje pouze hlasem, režisér musí zvolit osoby s kvalitními rétorickými schopnostmi (rétorika je „*umění vyjadřovat se dobře [tj. kultivovaně a jazykově správně] a přesvědčivě*“⁴⁹), a nejlépe ve věku odpovídajícím interpretované postavě.

Specifik rozhlasové hry si byl rozhlas vědom již na konci dvacátých let. Tehdejší rozhlasový režisér Jaroslav Hurt napsal, že „*režisér rozhlasové hry má k spolupráci pouze slovo, či lépe řečeno zvuk slova. Jím snaží se vyjádřit akcentovaněji co jeho kolega s (sic!) jeviště má k dispozici v jakémkoliv rozsahu. Mikrofon, mnohem citlivější lidského ucha, nespokojí se jen drsným zvukem. Reaguje suverenně na každý prohřešek libozvučnosti a krutě trestá. Tady režisér při rozdělení úloh musí opatrně postupovat a uvažovat, je-li představitel úlohy pánem svého hlasu až do krajnosti. Nezná-li dokonale hlasové schopnosti svých herců, je bez milosti ztracen. Neboť jen hlas a zase hlas může v rozhlase*

---

⁴⁸ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, s. 14.

⁴⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 177.

*dopomáhat k dokonalému úspěchu.*⁵⁰

Po sestavení hereckého týmu následují nácviková setkání, jejichž frekvence je úměrná schopnostem herců a délce dramatického díla. Kromě hlasů herců jsou podstatnými složkami rozhlasové hry ruchy a hudba. Ruchy se rozumí zvuky prostředí, které napomáhají lépe ilustrovat místo či situaci v ději (například zvuky bouřky, dusot koňských kopyt, vrznutí dveří apod.). Hudba pak pomáhá dokreslit atmosféru

Po zmíněných fázích se dílo nahraje v nahrávacím studiu, případně sehraje živě. Fakt, že se posluchač při poslechu může soustředit pouze na zvuk, nemusí být vůbec limitující. Naopak to dává tvůrcům rozhlasových her možnost zaujmout posluchače, který vyvíjí větší pozornost než v divadle, kde diváka kromě hlasů rozptyluje vizuální stránka (světla, kostýmy apod.). Jak píše Joklová: *„Opravdová rozhlasová hra, to jest hra, která převádí všechny zrakové momenty ve zvuk, hra, která pracuje co nejméně s optickými prostředky, musila by být, jak se zdá, velmi úzce vymezena. Ale to je omyl. Rozhlasové hře se otvírá široké umělecké pole vnitřních událostí v člověku. Vypořádání se člověka se sebou samým a s jinými lidmi. Jeviště nepřipouští dlouhé rozmluvy bez vnějšího děje. Před mikrofonem je dramaticky vybudovaná rozmluva bez vnějšího děje podmínkou. Místo děje hraje jen podřadnou úlohu, zato však prostor je důležitý. Záleží velmi na tom, zní-li s sebou velký prostor, který dává posluchači ilusi, že je ve velkém sále, nebo zní-li hlas herce jako z těsné komůrky, jako z jeho vlastního nitra.“*⁵¹

---

⁵⁰ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935. s. 186

⁵¹JOKLOVÁ, Anna Maria. *Rozhlasová hra a její podstata*. *Divadelní ochotník*, listopad 1933. s. 129

4. Začátky rozhlasové hry v československém éteru

4.1. Recitace jako prvotní impulz

V rozhlasovém programu měla hrát prim hudba. Už pilotní verze rozhlasových programů upřednostňovaly hudbu před mluveným slovem, a to hlavně proto, že kvalita reprodukce mluveného slova nebyla v raných letech v rozhlase příliš valná.⁵²

Hudba měla v rozhlase od začátku výsadní postavení, ještě dávno předtím než se k mikrofonu postavili zpravodajové, reportéři, básníci a dramatici. „*Mluvené slovo, reportované dávno již novinami a knihou, nejevilo se tak potřebné a vítané z amplionu jako hudba, která tu získala prvního živého prostředníka.*“⁵³ Ukázalo se, že prvním žánrem, který začne formovat první kontury rozhlasové hry, se stane recitace.

V roce 1923 rozhlas vysílal pouze hodinu denně, vždy večer od 20:15. Nejdůležitějšími postavami za mikrofonem byli v tu dobu zpěváci. Výsadu měli zejména zpěváci operní, z hudebních nástrojů zněly v éteru smyčcové nástroje a klavír. V roce 1924 se vysílalo už dvě hodiny denně, a to od 19:15 do 21:10. „*Od listopadu pak se posunulo vysílání hudebních produkcí na dvacátou hodinu a dobu od 19:15 vyplňoval program literární, složený z recitací, pohádek a přednášek.*“⁵⁴

Recitace se objevují v pravidelném týdenním programu od 17. ledna 1924. Toho dne začal v Radiojournalu pracovat Adolf Dobrovolný, sečtělý muž s divadelní minulostí a s precizní schopností recitace (v Radiojournalu plně zaměstnán od 1. ledna 1925⁵⁵). Pro Dobrovolného nebyla práce v Radiojournalu jen obyčejnou rutinou. Propůjčení svých rétorických schopností rozhlasu chápal jako výchovnou a kulturní povinnost: „*Při nastoupení své hlasatelské služby uvedl se symbolicky přednesem Sládkovy básně ‚Rodná mluva‘ K významným národním svátkům dovedl vždy připravit vhodný program. Na př. na svátek Mistra Jana Husi četl střídavě s Poláčkovou úryvky z Novotného dějin doby husitské, dále Husův list, básně Bohdana Kaminského a J. S. Machara a na konec Palackého stať o upálení Husově.*“⁵⁶

⁵² PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 23.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, s. 35.

⁵⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 26.

⁵⁶ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 47.

Počátkem července roku 1924 se recitace Dobrovolného objevuje v rozhlasovém vysílání pravidelně každý den v půlhodinovém bloku od 18:45. Recitace a literatura dostávají ve vysílání čím dál tím větší prostor.⁵⁷

Každé úterý a každý pátek je celý večer vyhrazen výhradně literatuře a její recitaci. Dobrovolný jako hlavní osobnost tehdejšího uměleckého rozhlasového přednesu „*četl v těchto programech na pokračování ukázky z knih, na př. (sic!) ze Smilesových Karakterů, z Haška Spravedlnost vítězí, z Bohdana Kaminského Polykratův prsten, Herecké vzpomínky, Ze zápisků potulného herce, z Mardenovy knihy 'Život, dílo mistrovské', různé kapitoly z Ignáta Herrmana, Aloise Jiráska a ukázky novinek knižních.*“⁵⁸

Dobrovolný svou půl hodinu v éteru nevěnoval jen pouhému odříkání ukázek z knih. K recitaci přidával vlastní zamyšlení. Přečtená díla posléze vykládal tak, aby byla srozumitelná navíc i pro děti, rodiče, pro vzdělané i nevzdělané posluchače. Dobrovolný přesně věděl, jaká ukázka v éteru bude fungovat, a díky svým zkušenostem se mu dařilo recitací posluchače zaujmout, čímž budoval věrnou posluchačskou obec.

Literární program v éteru obstál, po měsíci se nicméně v úterý a pátek navrací program hudební. Slovesná tvorba měla od srpna vyhrazené místo opět před večerním úderem čtvrt na osm. Do konce roku se přidala mezi ustálené žánry v rozhlase ještě přednáška.⁵⁹

4.2. První pokusy s činohrou

Na cestě ke vzniku rozhlasové hry bylo klíčové zavedení dramatických večerů na podzim roku 1924. Pod vedením herce Gabriela Harta, člena činohry z divadla na Vinohradech, nacvičila skupinka herců celkem osm dramatických děl, které poté přednesla ve vysílání během pěti dramatických večerů. Prvním takto nastudovaným dílem se stalo drama Bedřicha Vrbského *Na dvou židlích*, které spolu s dramatem *Konec lásky* od Antona Pavloviče Čechova sehráli herci před mikrofonem 2. září 1924. O šest dní později následovala rozhlasová interpretace děl *Bezděčný tragik* a *Když dcery dospívají* od

---

⁵⁷ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 47.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž, s. 48.

Čechova a dílo *Nežárlit* od Vrbského.⁶⁰

Po čtrnáctidenní pauze herci nastudovali dílo *Poupě* od F. X. Svobody, které předvedli v éteru 29. září. Následovala adaptace Vrbského díla *Počestný dům* sehraná 8. října. První sérii dramatických večerů ukončilo 7. listopadu populární dílo Williama Shakespeara *Romeo a Julie*. „V ukázkách *Romea a Julie* účinkovali Eva Vrchlická a Roman Tůma, v jednoaktovkách *Hart, Smolík, Ptáková, Scheipflugová, Řepa a Mathesiusová*,“⁶¹ píše Patzaková-Jandová. Je zapotřebí vnímat, že ačkoli byly provedeny úplně první pokusy s činohrou v rozhlase, tvůrci nevybrały pro vysílání rozhodně jednoduchá díla.

V Radiojournalu už po prvních pokusech s rozhlasovou dramaturgií pochopili, že přenos činohry z jeviště do éteru nebude snadný. Pro divadlo tolik potřebný zrakový vjem nebylo pomocí rádiových vln možné zprostředkovat. „*Dramaturgie se sice snažila vybírat hry založené na dialogu, ale ani to nepomohlo...*“⁶²

Integrace činohry do rozhlasového programu se po pilotním testování pozastavila. Posluchači zatím brali divadlo v rozhlase jen jako zpestření. Doba, kdy budou o navrácení činohry a její širší začlenění do rozhlasového programu posluchači prosit, teprve přijde. Radiojournal potřeboval čas na to, aby za prvé pochopil, jak specificky musí k činohře přistoupit, a za druhé, aby pochopil, jak může správné uchopení divadla v rozhlase diváky ohromit a zaujmout.

Konec roku 1924 se nesl ve znamení stěhování rozhlasového studia z Pražských Kbel na Vinohrady. Kbelská stanice vysílala do éteru naposledy 1. prosince. Nové vysílací místo umožnilo rozhlasu mnohem větší a rychlejší rozmach. Pro herce z divadel bylo snazší dojíždět do centra Prahy spíše než na periferii. Taktéž pro další osobnosti, které mohl rozhlas poutat, byla v pozice ve středu metropole výrazně výhodnější.⁶³

Na přelomu roku 1924 a 1925 byla slovesná tvorba v rozhlase ustálená, nicméně pouze na okrajové a spíše zpestřující bázi. S novým studiem se stopáž vysílání rozhlasu natáhla, prostor ovšem dostaly jiné než dramatické pořady. Z Národního divadla se přenášely první živé koncerty Smetany, Beethovena a dalších velkých skladatelů. Národní

---

⁶⁰ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 48.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. Praha: Český rozhlas, 1993, s. 35.

⁶³ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 31.

divadlo ale záhy poté, co umožnilo rozhlasu nainstalovat před jeviště nahrávací mikrofony, došlo k závěru, že rozhlas může pozici divadla ohrozit, protože lidé už nebudou chodit na představení, když si je budou moci vyslechnout v pohodlí domova. Vztahy mezi rozhlasem a Národním divadlem byly proto napjaté. I kvůli tomu je mírně zbrzděn vývoj dramatických složek v rozhlase, pro herce z Národního divadla není výhodné v Radiojournalu vystupovat. Ačkoli se recitace i dramatické večery posluchačům líbily, živé přenosy koncertů z Národního divadla byly podstatně atraktivnější. Rozhlasová hra si tak na svou chvíli slávy musela ještě počkat.⁶⁴

Teprve na podzim roku 1925 se pozornost Radiojournalu obrátila opět k činohře, tentokrát důkladněji a s rozvahou. Tvůrci rozhlasového programu uvažovali, kam zařadit žánr činohry vedle již ustálených žánrů, například opery. *„Zatím co se opera, vysílaná z ateliéru nebo přímo z divadla stala od počátku přirozenou a nejoblíbenější součástí rozhlasových programů, činohra zůstává v rozhlase dlouho nevyužita. Činohra ve své dramatické podobě zdá se více vázána na optický vjem a na jeviště než opera, která k posluchači mluví v hudbě a zpěvu dostačujícími výrazovými prostředky, aby vyvolala plný umělecký dojem nebo určitou náladu. Činohra, odkázaná v rozhlase jen na slovo, bez vidění jednajících osob a beze scénického rámce, žádala si nové formy a režie, potřebovala nové, zvukové kulisy k vyjádření pohybu na scéně, volala po nových zkušenostech i pokusech a vyžadovala nové, speciálně (sic!) rozhlasové dramatiky,*“⁶⁵ hodnotí Patzaková-Jandová.

Při formování nového žánru bylo tedy zapotřebí posunout dosavadní rétorické limity. Bylo třeba odlišit a vymežit jednotlivé charaktery v činohře pouze hlasovými dovednostmi. To si žádalo vyšší nároky na tempo, artikulaci a melodii řeči.

Tvůrci rozhlasového programu si uvědomovali úskalí i potřeby takové tvorby. Činohra se tak od začátku vysílala výhradně ze studia, na rozdíl od koncertů, které se často vysílaly z divadel.

Formováním činoherního programu byl v září roku 1925 pověřen šéf činohry Městského divadla na Královských Vinohradech Jaroslav Kvapil. Kvapil se sestavou činoherců secvičil posléze několik dramát. Do konce roku 1925 jich bylo celkem šest.⁶⁶ „I.

---

⁶⁴ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 64.

⁶⁵ Tamtéž, s. 87.

⁶⁶ Tamtéž, s. 88.

X. Jar. Kvapil: *Přítmi. – Proverb* (M. Friedlová, Zd. Štěpánek). 26. X. J. Marel: *Stará historie* (M. Ptáková, Jiř. Schubertová, M. Kopřivová). 3. XI. E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu. Scéna balkonová a závěrečná* (Iblová, Štěpánek, Vydra, Vrbský). 16. XI. Jar. Vrchlický: *Noc na Karlštejně, II. jedn.* (Zd. Rydlová, Fr. Hlavatý, Fr. Smolík). 9. XII. W. Shakespeare: *Zimní pohádka. První scéna*. 27. XII. Oscar Wilde: *Salome. Se scénickou hudbou J. Charvátka a s Massenetovou předehrou k opeře Herodias jako úvodem a hudební směsí této opery jako závěrem.*⁶⁷

Kromě zapojení herců z vinohradského divadla přispěli i herci z Národního divadla. Ti před mikrofonem se hráli 26. října scénu z Shakespearova *Macbetha* a 10. listopadu vybranou pasáž z *Fausta* od Johanna Wolfganga von Goetheho.⁶⁸

Kvapil vybíral k rozhlasovému přepracování hry s malým počtem postav a hry založené na dialogu. „Zároveň volil staré klasické hry, jednotlivé dramatické scény, v nichž se mohly skvělé dialogy a básnické hodnoty, předváděné nejlepšími umělci obou předních našich scén, dokonale uplatnit.“⁶⁹ Z tohoto faktu můžeme vyvodit, že tehdejší rozhlasoví tvůrci, v duchu vzdělávací a výchovné funkce rozhlasu jako instituce, vybírali převážně díla, která měla posluchače duševně obohatit.

V Radiojournalu brzy dospěli k tomu, že činohra a opera nemusí fungovat jen čistě jako izolované žánry, nýbrž že se mohou vzájemně obohatit. Proto se v činohře pro zvýšení dramatickosti scén začala používat hudba. „První pokus učiněn byl s Wildovou dramatickou básní, která byla doplněna operní hudbou Massenetovou – tu spojena arci dvě díla velmi cizorodá.“⁷⁰ Žánr činohry zde tak při cestě za rozhlasovou hrou přibral významný prvek – hudební podkres – který významně rozšířil tvůrčí možnosti.

Zkušený recitátor Dobrovolný se do vývoje činohry v rozhlase také zapojil. Vedle Kvapila se ujal režie některých dramatických kusů, konkrétně ruských veseloher. Na konci října tak zněl v éteru *Sebevrah* od Arkadije Timofejeviče Averčenko, v listopadu poté *Srdce mladé dívky* rovněž od Averčenko a *Medvěd námluvčím* od Viktora Alexandroviče Krylova.⁷¹

Umělecká interpretace zůstala v rozhlase i se začátkem roku 1926 stále

⁶⁷ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 88.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž, s. 89.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

problematická. Výjimečně se ve vysílání objevovaly krátké ukázky z dramatických děl v nastudování herců Národního a vinohradského divadla. Tyto ukázky činoher byly do programu implementovány velice nahodile a sporadicky. Poté, co se i přes spory s Národním divadlem, povedlo z budovy kvalitně zprostředkovat živé koncertní přenosy, sami posluchači po Radiojournalu chtěli, aby více pamatoval i na slovesný program. Kromě zavedené recitace a přednášek měl být proto kladen větší důraz i na činohru.⁷²

„Před letními prázdninami divadelními dne 8. července činí se první pokus s vysílání činohry s jeviště Národního divadla... RJ proto vysílá zkusmo Tylovu populární hru ‚Jiříkovo vidění‘ s hudbou a zpěvy od Jaroslava Křičky. Byl to také poslední předprázdninový přenos. O prázdninách slibováno bylo několik aktovek ze studia, dokonce byl udán program i datum vysílání, ale nakonec z celého programu uskutečnila se pouze ‚Holčička‘ Vlkové-Kunětické, a to ještě mnohem později.“⁷³ Zde můžeme pozorovat, že činohra byla v rozhlase stále okrajovým a opomíjeným žánrem, kterému Radiojournal ještě úplně nevěřil.

Ačkoli posluchači měly činoherní přenosy v oblibě a chtěli, aby je Radiojournal častěji zařazoval do programu, samotný československý rozhlas zůstával k jejich prosbám netečný. Radiojournal argumentoval tím, že hry uváděné v Národním divadla nejsou k rozhlasovému nastudování vhodné, „*bud’ že se činohra k vysílání nehodila, anebo že některou nebylo možno vysílat pro nároky autorské*“⁷⁴.

Radiojournal o přenosech činoher jednal i se druhým spřízněným divadlem, s tím na Vinohradech. Ani zde ovšem nepochodil. V rozhlase se tak v polovině roku 1926 objevovaly činohry náhodně, a to většinou v pozdním čase, častokrát až po desáté hodině večerní. Prosby posluchačů o větší podíl dramatických pořadů v rozhlase nicméně neutichaly. Vzhledem ke křehkým spojenectvím s pražskými divadly musel Radiojournal vzniklou situaci vyřešit samostatně: „*V této situaci vypisuje RJ v listopadu 1926 soutěž na nejlepší jednoaktovku. Splňuje se tak volání M. Čtrnáctého, jenž se už 20. března 1926 ptá ve Věstníku, kdo napíše rozhlasu skutečné rozhlasové drama. Řed. Ed. Svoboda ve zvláštním článku upozorňuje na techniku radiodramatu, shrnuje tam vlastně první poučení spisovatelům her pro rozhlas. Soutěž prodloužena byla až do 15. ledna 1927, s jejími*

---

⁷² PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 131.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

výsledky setkáváme se až po roce.⁷⁵

„Renomovaní spisovatelé a dramatictí autoři ale neprojevíli o rozhlas příliš velký zájem.“⁷⁶

4.3. První rozhlasová hra a výsledky soutěže

První pokusy o původní rozhlasovou hru se stihnou odvysílat ještě do konce roku 1926.

„Na pořadu rozhlasových programů ještě v roce 1926 objevují se dvě rozhlasové scény, které pravděpodobně byly poslány do této první rozhlasové soutěže. Autorem obou těchto scén byl Dr. Miloš Kareš, jenž už do minulého roku byl stálým spolupracovníkem rozhlasového Věstníku. Dne 28. listopadu 1926 zařazena byla první scéna ‚Staropražský večer‘, komponovaný podle paměti Aloise Charváta, starého hereckého persisty, a 30. listopadu náladová scéna ‚Přástky‘. V obou scénách hráli prof. Jar. Hurt, činoherní elevové, Benešova dechová hudba, orchestr RJ s Charvátem, ve druhé scéně zpívali Roda Roden, pí. Loukotková a hrály dudy. Režii obou scén měl Miloš Čtrnáctý, šéf programu.“⁷⁷

Na výsledky soutěže o první původní rozhlasovou hru se rok čekalo. Přesto se dá říci, že nově započatý rok 1927 byl v rozhlase rokem činohry. Radiojournal už byl zavedenou značkou, věhlas mu přinesly živé sportovní přenosy, reportáž ze všesokolského sletu nebo přenosy z koncertů. Nyní přišla správná doba na hlubší promyšlení dlouho opomíjeného činoherního žánru. Ještě o Vánocích roku 1926 stihl rozhlas učinit první kroky k reminiscenci žánru. „Vedle opery z Národního divadla pražského a koncertů České filharmonie přenáší se dne 26. prosince 1926 jako protiváha těchto hudebních událostí z Vinohradského divadla Tylova ‚Fidlovačka‘ a den poté sehráli členové Národního a Vinohradského divadla v atelieru Stroupežnického a ‚Paní mincmistrovou‘. Dne 30. prosince byla vysílána veselohra Jar. Vrchlického ‚Trojí políbení‘ a na Silvestra ‚Maloměstská tradice‘ Václava Štěcha.“⁷⁸ Zde pozorujeme zřetelný akcent na díla od domácích autorů.

---

⁷⁵ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 31.

⁷⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 71.

⁷⁷ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 132.

⁷⁸ Tamtéž, s. 154.

Se začátkem roku 1927 Radioujournal pouštěl do éteru zejména jednoaktové hry, frašky nebo veselohry. Základní premisa byla taková, že drama musí být pro posluchače lehce stravitelné, svižné a krátké. Program zároveň musel zůstat pestrý. Rozhlas tak připravoval hry se stopáží v rozmezí deseti až patnácti minut. Dramata, která měly spád a povětšinou šťastný a veselý konec.⁷⁹

„Hledá se a vybírá ze starého repertoiru, pokud paměť sahá, uvažuje se a píše o zvláštních potřebách rozhlasových her, provádějí se dramatické úpravy pro rozhlas, t. j. dělají se škrty a seškrtný děj se doplňuje zvukovou kulisou. Oceňují se znovu salonní aktovky francouzské, ožívají Schnitzlerovy aktovky, spolu s jejich českou nápodobou, aktovkami Viléma Skocha (Hovory lásky, Královnin omyl). Autoři ochotnických scén nacházejí nové pole působnosti, někteří herci a redaktori objevují v sobě dramatické schopnosti a jsou ochotni řešit problém rozhlasového dramatu.“⁸⁰ Činoherní žánr zde tak poprvé začínal připomínat moderní rozhlasovou hru. Tvůrci více přemýšleli nad plynulostí textu, škrtili zdlouhavé pasáže a v upravených kusech více využívali hudbu a vnímali důležitost hereckého mistrovství.

V pozadí divadelní tvorby v rozhlase vyvstávalo několik problémů. Jednalo se o opakovaný problém uchopení a převedení díla z divadelních jevišť do éteru. Tvůrci činoherních interpretací jakoby se vyhýbali přiznání, že musí k činohře přistoupit jinak než k ostatním žánrům. Vznikl zde takzvaný „činoherní problém“. *„Činoherní problém se obchází a zkouší se všech možných stran. Přemýšlí se o něm, jedná se s ním jako s problémem nové dramatické formy, při jehož řešení dochází k dosti nebezpečnému zaměňování s produkcí nenáročného diletantismu. Byl chápán s hlediska tvůrčího, chtěl však být řešen se stanoviska nové spotřební praxe (sic!) a zvýšených požadavků na dramatickou techniku. V tomto prvním stadiu nabývá vrchu naprosto záporné stanovisko k celovečerním hrám a praxe nařizuje nahrazovat zvukovou kulisou optický dojem, který činohře v rozhlase chybí. Čeští dramatikové, podobně jako v ostatních zemích, nevšimli si tohoto problému nového lidového divadla.“⁸¹ Pozorujeme tak vznik naprosto opačného přístupu. Místo toho, aby se přemýšlelo o tom, jaká přináší žánr činohry v rozhlase úskalí, uvažovalo se o tom, co může médium přinést.*

---

⁷⁹ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 154

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ Tamtéž, s. 155.

Vyřešením problémů spojených činohrou byl pověřen Miloš Kareš (této osobnosti je věnovaná samostatná podkapitola), autor dvou pilotních rozhlasových her *Přástky* a *Staropražský večer*. Prvně jmenovaná hra dosáhla mezi posluchači značné popularity a byla několikrát reprízována.⁸²Hra *Přástky* odstartovala tvoření původních divadelních her psaných primárně pro rozhlas. Případně pokud se přejímala již vytvořená literární díla, při jejich rozhlasové interpretaci byl brán větší zřetel na specifčnost média.

V počátcích tvorby rozhlasových her se vytvářela díla kratší, při jejichž tvorbě se zkoušely jednotlivé přístupy a techniky. Spíše než rozhlasové hry byly tato díla prezentována jako rozhlasové scény.

Počátkem roku 1927 se odvysílá původní francouzská hra *Nepřítel rozhlasu*, kterou přeložil a přepracoval Karel Čvančara. Hra měla premiéru 8. ledna. O 23. lednu zní v éteru již další původně česká rozhlasová scéna *Na den sv. Huberta* od S. U. Tongiho. Děj díla byl zasazen do Pardubic, kde probíhal velký hon. Hlavními protagonisty byl kapitán jezdeckého pluku a továrníkova dcera.⁸³

Další rozhlasové scény následovaly: „*Kropáček napsal scénu ‚Harmonikář‘, kterou sehráli L. Veverka a Fr. Smolík. Dne 29. ledna 1927 objevil se ‚staropražský obrázek z tiché domácnosti‘ od Švába-Malostranského, nazvaný ‚Sladké vzpomínky‘. Dr. Miloš Kareš v r. 1927 napsal a zpracoval ještě několik scén, které se na čas staly populárními, hlavně dvojicí pana berního a pana důchodního.*“⁸⁴

Kareš, který měl v rozhlase na starosti interpretaci činohry, sám vytvářel také další rozhlasové hry. Populární se stala například jeho interpretace zahraniční hry *Mozartovo mládí*. Díky hluboké znalosti literatury, historie i hudby se Kareš v dubnu 1927 stal programovým šéfem Radiojournalu. V této funkci se veřejnosti představil článkem v rozhlasovém *Věstníku* 21. června, kde se rozepsal o úskalí interpretace činohry: „*Přenos činoherních představení z divadel naráží stále na různé nesnáze. Děj činohry stává se v rozhlase těžko srozumitelným, poněvadž v rozhlasovém přenosu není možno sledovat zrakem, co se děje na scéně. Na jevišti herec vyhrává určitou pasáž mimikou, gestikulací, v rozhlasovém přenosu vzniká z toho trapná pauza. Na jevišti může mluvit několik lidí současně, v rozhlase je z toho pouze chaotická směs hlasů... Vzhledem k těmto nesnázím je*

---

⁸² PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 156.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

*tedy u činoher jediná možná cesta, činohra hraná, to je vlastně mluvená přímo ve studiu a to mluvená v dramaturgické úpravě, která pokud možná odstraní všechna místa nesrozumitelná posluchači, odkázanému jen na sluch.*⁸⁵

Tímto prohlášením Kareš vlastně potvrdí dřívější názory. Přenos představení přímo z divadelního jeviště je vzhledem k mnoha negativním faktorům nežádoucí.

Pod taktovkou nového programového šéfa se rozhlas pustil do tvorby dalších rozhlasových her a scén. Primárně se upřednostňovaly původní české hry. Rozhlasová hra se v tomto období rozhodně nijak neprosazovala na úkor ostatních žánrů, naopak s nimi velice efektivně koexistovala, jak dokládá Patzaková-Jandová: *„Požadavek rozhlasových her a snaha, oživit mluvené slovo hudbou, vede k nové programní praxi. O národních nebo slavnostních večerech vkládá se činohra do koncertních programů, nebo se montují recitace, drama a hudba, inspirované stejnou myšlenkou, v programy jednotného ladění. K ‚Pražskému židu‘, který byl proveden na paměť 21. června, hrál se v závěru Smetanův ‚Blaník‘, Dvořákova ‚Husitská‘ a úvodem Weinbergrova ‚Bílá Hora‘.*⁸⁶

S větším počtem činoherních představení se v rozhlase hledalo kvalitní obsazení na post rozhlasového režiséra. Tato pozice byla do této doby řešena v Radiojournalu do jisté míry spontánně a nahodile bez potřebné erudice. I proto *„v 17. čís. IV. r. Věstníku oznamuje Dr. Kareš, že RJ získal za stálého činoherního režiséra bývalého vynikajícího člena Národního divadla v Praze, Jaroslava Hurta. Obsazením těchto funkcí, k němuž došlo po čtyřech letech existence RJu, dány byly podmínky pro soustavnou programní i reprodukční práci také v oboru činoherním, který byl dosud ponechán vývoji více méně náhodnému.*⁸⁷

V Hurtovi rozhlas získal člověka, který se chopil práce s elánem a o režii rozhlasových her přemýšlel v širším kontextu, proto se brzy stal vlivnou osobností, která se podílela na směřování dalšího vývoje rozhlasové interpretace.

Na přelomu roku 1927 a 1928 zveřejnil Radiojournal výsledky soutěže o českou autorskou rozhlasovou hru, kterou vyhlásil v listopadu roku 1926. Soutěže se zúčastnilo celkem 174 děl, porota (ve které zasedali například Miloš Čtrnáctý nebo recitátor Adolf Dobrovolný) ale nebyla ani s jedním stoprocentně spokojena. Rozhodla se proto, že

---

⁸⁵ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 157.

⁸⁶ Tamtéž, s. 158.

⁸⁷ Tamtéž.

nevyhlásí hlavní cenu a finanční odměnu rozloží mezi více nejzdařilejších her. Tři nejprodávější kusy nesly jména *Komedie v rozhlasu* (autor Tuši Kellerová), *Soumrak* (autor Václav Gutwirth) a *Semiramis* (autorka Květa Pospíšilová).⁸⁸

Vysílání hry *Soumrak*, zasazené do období francouzských selských bouří kolem roku 1848, zaznamenalo největší úspěch. Radiojournal ji odvysílal 22. února 1928 „v oslavný výroční den francouzské revoluce... Večer měl slavnostní, oficiální ráz. Mluvil na něm vyslanec francouzské republiky v Praze, ministr Charles Roux, orchestr Radiojournalu přednesl skladby, inspirované revolucí z r. 1848.“⁸⁹

Vedení rozhlasu bylo nicméně s výsledky soutěže nespokojené. Nepodařilo se nalézt příliš nových talentů, kteří by rozhlasové hry pro Radiojournal kontinuálně psali. Kromě Gutwirtha, který sestavil posléze další rozhlasové hry a scény, s Radiojournalem nikdo další spolupracovat nezačal.⁹⁰

Do konce dvacátých let minulého století už pražská stanice výraznější úspěchy na poli rozhlasových her nezaznamenala. V elektronickém archivu Českého rozhlasu, kde jsou k dispozici dochované rozhlasové hry se scénáři včetně scénických poznámek, nachází se k roku 1929 ještě rozhlasové hry *Štědrovečerní epizoda* a *Jan Hus*. Prvně jmenovanou hru, kterou na motivy románu *F. L. Věk* od Aloise Jiráska pro rozhlas upravil Jan Vavřík, rozhlas odvysílal 24. 12. 1929.⁹¹ Drama *Jan Hus* Radiojournal odvysílal 6. 7. 1929, k výročí Husova upálení. Na tvorbě hry se podílel Miloš Kareš.⁹²

Brzy se ukáže, že v oboru rozhlasových her se výrazněji bude profilovat stanice v Brně. Průběh třicátých let tuto premisu potvrdí.

4.4. Úspěch brněnské stanice

Brněnská stanice měla k rozvíjení činoherního žánru v rozhlase v lecčem lepší předpoklady. Brno mělo na rozdíl od Prahy od začátku svého vedoucího a režiséra rozhlasových her, herce brněnského divadla Vladimíra Šimáčka. Zatímco v Praze byl žánr činohry v rozhlase brán dlouhou dobu jako okrajový a výhradně zpestřující, v Brně se žánr průběžně vyvíjel se stejnou vahou vedle ostatních žánrů. Rovněž spolupráce divadel

⁸⁸ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 189.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Štědrovečerní epizoda*.

⁹² Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Jan Hus*.

s brněnskou stanicí byla ve městě efektivnější. Jen v první polovině roku 1927 odvysílalo Brno hned 75 činoherních kusů.⁹³

„Lze říci, že Brno dávalo Praze v mnohém výběr i prvou zkušenost, že Praha přijímala k provozování hry, které dříve provedlo Brno, na př. (sic!) Strindberga (*Hra s ohněm*), Hilberta (*Hodinu manželem*), Ignáta Herrmanna, F. X. Svobodu. Naproti tomu první rozhlasové hry dodává Brnu Praha, jak poctivě doznává Ing. Slavík v interviewu ze dne 7. října 1927, o němž bude řeč. Brněnský činoherní repertoár, a v tom je jeho individuálnost, vyznačuje podobně jako hudební program brněnský základní sklon k východu a ruské kultuře.“⁹⁴

Brno na rozdíl od Prahy častokrát nevysílalo pouze jednoaktovky. V programu nabízelo také hry celovečerní nebo divadelní přenosy. Mezi první výrazné úspěchy brněnské stanice se zařadila rozhlasová interpretace divadelní hry *RUR* od Karla Čapka. Hra se ještě před vysíláním v Československu dočkala premiéry v Londýně, a to 27. května 1927. Unikátní hudební doprovod k této rozhlasové události složil Victor Helly Hutchinson.⁹⁵

Za dva týdny se pak *RUR* odvysílalo v Brně. Vysílání dramatu sklidilo 11. června 1927 velký úspěch.⁹⁶ „Také brněnské stanice provádí *RUR* se zvláštním důrazem uměleckým jako vážný nový umělecký úkol, jemuž věnuje zvláštní čas příprav a zkoušek i velmi mnoho místo ve *Věstníku*. Připravuje tuto ‚neviditelnou činohru‘ jako mimořádnou uměleckou událost.“⁹⁷ Hra se později dočkala reprízy.

Režisér Šimáček se o divadle v rozhlase rozepsal v 15. čísle *Věstníku*. V článku s názvem *Neviditelná činohra* popsal limity a potřeby rozhlasové interpretace. „*Vjem oka nelze nahradit leč zvýšeným zřetelem k mluvenému slovu a celkovému spádu hry, odstupňováním rušnosti jednotlivých výstupů, vystižením sluchových jevů; zvony, sirény, troubení, střelba atd. lze posluchačovu fantasiu vybičovat jistě k plastické představě a to právě ve prospěch ryziho dojmu a literárních hodnot uměleckého díla.*“⁹⁸

Zajímavé je, že přibližně ve stejném období se v Praze ujal funkce režiséra Miloš

---

⁹³ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 166.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

Kareš a ve Věstníku napsal článek popisující stejnou problematiku, viz výše.

5. Rozhlasová hra a třicátá léta v československém éteru

5.1. Rozhlasová hra v tandemu s reportáží

S rozhlasovou sezónou 1929/1930 Radiojournal pokračoval s rozšiřováním činoherního repertoáru. Ve vysílání dostaly prostor zejména české hry z dob národního obrození. Zvolené hry měly naplnit výchovný atribut rozhlasu a připomenout historii.

„V kmenovém repertoáru chce pokračovat v pěstování starší české dramatické literatury od Tyla, Klicpery, Stroupežnického k Vrchlickému a k moderním autorům, Karáskovi, Theerovi, Hilbertovi, Fischerovi a Langovi. Starší český repertoár v této sezoně převažuje. Důvodem toho jest nejen zřetel lidový, nýbrž i okolnost, že na starším repertoáru lze nejlépe vypěstovat dramatickou praxi.“⁹⁹

Programový šéf Miloš Kareš vybíral rovněž takové hry, které se daly odvysílat k určité historické události. Postupem času si tak Kareš vytvořil jakousi databázi her, které mohl opakovaně vysílat. Sezóna 1929/1930 *„byla velmi bohatá na jubilea a velké státní slavnosti.“¹⁰⁰*

Speciální hry se hrály o Vánocích (hra *Betlém* od Kareše), o Velikonocích (drama *Vzkříšení* od Iva Špelce), o státních svátcích nebo při příležitosti vlasteneckých oslav (Kareš například napsal rozsáhlou rozhlasovou hru *Kde domov můj* k výročí státní hymny). Mezi zavedené autory rozhlasových her patřili kromě Kareše na počátku třicátých let Václav Gutwirth (sepsal rozhlasovou scénu *Zrození Marseillaisy*), Jan Grmela, Jan Vavřík, František Hlavatý, Jan Vrbský, Jan Pakosta a Jaroslav Pasovský. V roce 1930 se k nim připojili ještě Joža Mach, František Kubka, Otakar Hanuš a Jan Weiss. *„V rozhlasovém programu činoherním sleduje Dr. Kareš s žurnalistickou citlivostí aktuality i novinářský ohlas určitých událostí uměleckých a pečuje o to, aby je umisťoval včas, doprostřed živého zájmu. Výběr neřídí se kritérii ryze estetickými, nýbrž potřebou živé resonance.“¹⁰¹*

V roce 1930 začala rozhlasová hra více kooperovat s ostatními rozhlasovými žánry, zejména s reportáží: *„Činohra je stejně jako reportáž ovládána snahou, vyvolat reálnou představu místa a děje s nezkrasleným přírodním zvukem průvodním, k němuž montuje*

---

⁹⁹ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 335.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 364.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 338.

*slovo jako stylisovaný útvar. Stále více stírají se hranice mezi oběma...*¹⁰²

Efektivním spojením obou žánrů se stala rozhlasová hra *Požár opery*, kterou Radiojournal odvysílal 4. června 1930. Autorem díla byl Jan Grmela, hra vznikala pod vedením Miloše Kareše. Šlo o fiktivní, do jisté míry až mystifikační rozhlasovou hru, která působila dojmem skutečné reportáže, která živě probíhá. Mnozí posluchači si skutečně mysleli, že je nejmenovaná opera v plamenech. Hlasatelé totiž oznámili, že posluchači slyšeli fiktivní rozhlasovou hru, až v samém závěru.¹⁰³

*„4. června 1930 se stal požár v nejmenované opeře tématem mnoha hovorů, zprávy o tom přinesly dokonce i noviny. Toto všeobecné vzrušení vyvolalo pouhých dvanáct minut rozhlasové mystifikace, která byla vysílána předchozího večera. Vypadalo to, že v přímém rozhlasovém přenosu začíná hořet divadelní budova. Tato hra posluchače také velmi rozrušila, a jsou dochována svědectví, že Pražané z pražských vyvýšenin hledali místo, odkud stoupá dým právě hořící opery. Vzrušení bylo tak velké, že mnozí z posluchačů už ani nevnímali odhlášení v závěru, že se jedná o rozhlasovou hru.“*¹⁰⁴

Brněnská stanice ve svých hrách rovněž akcentovala historický odkaz. Speciální program byl věnován například výročí sto dvaceti pěti let od bitvy u Slavkova. V roli režiséra vystřídá Vladimíra Šimáčka mezitím Rudolf Walter. V sezóně 1930/1931 brněnská stanice pod vedením nového režiséra uvede celou řadu celovečerních výpravných rozhlasových her (např. *Křídový kruh* od německého básníka Klabunda, *Rozbitý džbán* od Kleista nebo *Člun na moři* od Franka Wollmanna).¹⁰⁵

5.2. Slovenská stopa

Stejně jako pražská stanice, vypsalala soutěž o rozhlasovou hru i stanice v Bratislavě. Stalo se tak tři roky po zahájení provozu slovenské stanice, sice v roce 1930. Mezi porotci soutěže nechyběla známá jména. Nejzdařilejší práce vybírali Miloš Čtrnáctý nebo Miloš Kareš. Porota *„přidělila svým rozhodnutím ze dne 14. března 1930 první cenu hře*

¹⁰² PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 338.

¹⁰³ JANEČKOVÁ, Bronislava: *Požár opery – 1930*. In: *Rozhlas.cz* [online]. 4.6.2013 [cit. 28.4.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/_zprava/pozar-opery-1930--1220253.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 415.

„Revolúcia na salaši‘, jejímž autorem byl Josef Bezdíček, druhou cenu hře ‚Návrat zo země dolarov‘ od A. Grünwalda a třetí cenu hře ‚Jazzový tenor‘ od autorů Jaroslava Sadílka a Ondreje Bayara, členů Slovenského národního divadla v Bratislavě.‘‘¹⁰⁶

Rozvoj slovenské rozhlasové hry do jisté míry kopíroval vývoj žánru v Praze. V obou městech fungovala na určité úrovni spolupráce mezi rozhlasem a divadlem. Výherci soutěže o rozhlasovou hru pak v Bratislavě, stejně jako v Praze, vzešli z lidí blízkých rozhlasovému prostředí. *„Jedním z nejhynějších a nejinitiativnějších spolupracovníků v bratislavské odbočce byl Josef Bezdíček, člen činohry, jenž v bratislavské odbočce konal všechny práce překladatele, dramaturga, režiséra, organisátora a nyní konečně i rozhlasového autora.‘‘¹⁰⁷*

5.3. Rozhlasová hra před druhou světovou válkou

Bratislavská, brněnská i pražská stanice implementovaly mezi lety 1930 a 1933 rozhlasové hry do svého programu ve velice hojné míře.¹⁰⁸ Nový žánr už nebyl jen pouhým zpestřením, nýbrž se stal stabilní součástí rozhlasového programu.

Hry byly rozsáhlejší, využívaly většího množství postav, hudby i zvuků, byly montáží různých žánrů. V roce 1931 například uvedl Jan Grmela (autor zmiňované hry *Požár opery*) rozhlasovou burleskní pohádku *Vzpoua ve studiu*, která měla podobný mystifikační nádech jako Grmelovo předchozí dílo.¹⁰⁹ Autor rád využíval ve svém díle četné zvukové efekty, které měly posluchači vynahradit absenci zrakovému vjemu. V roce 1932 expandovala rozhlasová hra i do školského rozhlasu.¹¹⁰

V období 1930 až 1933 rozhlasová hra čekala na nápad, kam žánr posunout, prvotní okouzlení pominulo a žánr musel prokázat stabilitu. *„V rozhlasové hře, obvyklém už doplňku programovém, nevyskytuje se celkem nic odlišného od průměru...‘‘¹¹¹* Autoři se namísto psaní nových rozhlasových her častokrát navraceli k interpretaci činohry.

---

¹⁰⁶PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 342.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry.

¹⁰⁹ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Vzpoua ve studiu*.

¹¹⁰ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry.

¹¹¹ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 543.

Hlavní hybnou silou pražské rozhlasové hry zůstával v tomto období Miloš Kareš s úzkým kruhem autorů. Kromě vlastních rozhlasových her se přejímala díla ze zahraničí, speciální rozhlasové hry se vytvářely při příležitosti nejrůznějších oslav či úmrtí známých osobností.¹¹²

Československá rozhlasová hra chytila druhý dech o 12. dubnu roku 1934. Tehdy byl uvedený rozhlasový epos *Cristobal Colón*. Rozsáhlá rozhlasová hra, která sklídila nejen obrovský úspěch v Československu, ale jejich kvalit si povšimnuly i stanice v zahraničí.¹¹³

Od roku 1934 vznikaly rozhlasových her a rozhlasových interpretací desítky, vzhledem k neúplnému pokrytí v odborné literatuře i v archivu, je ale prakticky nemožné jejich počet určit. Je nasnadě proto vyjmenovat ty nejzásadnější.

Miloš Kareš upravil do rozhlasové podoby dílo *Napoleon aneb sto dní* od německého autora Christiana Dietricha Grabbeho. Drama s jedenácti obrazy doplní hudbou Miroslav Ponc, který častokrát doprovázel Karešovy úpravy vlastní hudbou. Rozhlasová hra si premiéru odbude 23. října 1934. Ve hře se objevily přibližně dvě desítky osob.¹¹⁴

V Archivu Českého rozhlasu se k roku 1935 nachází dvě rozhlasové interpretace děl Aloise Jiráska. Drama *Otec* rozhlas hrál 31. ledna.¹¹⁵ Dílo *Jan Žižka před Prahou* přepracoval do rozhlasové podoby K. (celé křestní jméno neuvedeno) Disman, premiérově se vysílalo 23. září.¹¹⁶

V roce 1936 v rozhlasu uváděl hry komické dvojice Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Václav Sommer upravil do rozhlasové podoby jejich drama *Nebe na zemi*, které ve stejný rok dvojice uvedla v Osvobozeném divadle. Premiéru v rozhlase mělo dílo 18. října.¹¹⁷

Den předtím rozhlas vysílal divadelní hru *Jan Hus* od Josefa Kajetána Tyla. Hry s historickou tematikou měly v rozhlasu tradičně velký úspěch. Dílo přetvořil do

---

¹¹² PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 547.

¹¹³ František Kožík: *Cristobal Colón*. In: *Český rozhlas Vltava* [online]. Copyright © 1997 [cit. 07.04.2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/frantisek-kozik-cristobal-colon-5047095>

¹¹⁴ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Napoleon aneb sto dní*.

¹¹⁵ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Otec*.

¹¹⁶ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Jan Žižka před Prahou*.

¹¹⁷ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Nebe na zemi*.

rozhlasové podoby opět Václav Sommer.¹¹⁸

Rok 1937 nebyl zlomový tolik pro tehdejšího posluchače jako pro dnešního člověka. O 4. prosinci 1937 rozhlas odvysílal rozhlasovou adaptaci knihy *Bílý Tesák* od Jacka Londona. Dílo je nejstarší rozhlasovou hrou, u které je k dispozici alespoň částečný zvukový záznam.¹¹⁹

Ve stejném roce rozhlas odvysílal i jiné dílo Jacka Londona. V červenci (10.) Radiojournal odvysílal *Mořského vlka*.¹²⁰

Z výčtu her vysílaných v roce 1938 je zapotřebí zmínit *Uloupený život*, rozhlasovou hru od Karla Josefa Beneše. Režie se ujal Václav Sommer, a to velice úspěšně. „*Jeho (Sommerovou) nejslavnější režii je Benešův Uloupený život z roku 1938, který byl o rok později ve Švýcarsku nominován mezi deset nejlepších rozhlasových děl.*“¹²¹

Při bádání v elektronické databázi Archivu Českého rozhlasu nadále zjišťujeme, že v roce 1938 rozhlas také odvysílal *Bílou nemoc* od Karla Čapka (vysíláno 24. února). Rozhlasové interpretace se chopil Miloslav Jareš.¹²²

Přestože v roce 1939 se Evropa chystala na vojenský střet, byl rozhlasový program toho roku na rozhlasové hry bohatý. Druhého února rozhlas odvysílal rozhlasovou hru *Generál Garibaldi* od Karla Kováře. Éterem tehdy zněly hlasy téměř tří desítek postav.¹²³ Čtrnáctého března rozhlas prezentoval rozhlasovou hru *Zkáza Titanicu* od Josefa a Miroslavy Tomanových.¹²⁴

Archiv Českého rozhlasu zmiňuje jako poslední původní rozhlasovou hru, která se odvysílala v roce 1939, dílo *Dobrodruh* od Zdeňka Endrise. Režii obstaral Václav Sommer, hudbu Miroslav Ponc, dílo si odbylo premiéru 9. listopadu.¹²⁵ Endris „*ve své hře zachytil bohatý, romantický a nebezpečný život potulného magistra Edwarda Kelleyho, který zavítal také do Prahy v šestnáctém století.*“¹²⁶

¹¹⁸ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Jan Hus*.

¹¹⁹ Anonym: Nejstarší rozhlasová hra. In: *Příběh rozhlasu* [online]. Copyright © 2013 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/rozhlasove-rekordy/2799049>

¹²⁰ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Mořský vlk*.

¹²¹ Anonym: Sommer Václav PhDr. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/sommer-vaclav-phdr--532980

¹²² Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Bílá nemoc*.

¹²³ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Generál Garibaldi*.

¹²⁴ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Zkáza Titanicu*.

¹²⁵ Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Dobrodruh*.

¹²⁶ Lit.: Havel, M.: Dobrodruh Kelley. In: *Národní listy*, 11. 11. 1939.

Tehdejší posluchač si už ale nemohl drama vychutnat v klidu. Kouzlo rozhlasových her se rozplynulo v dýmu druhé světové války.

6. Nejvýraznější osobnosti a rozhlasové hry zkoumaného období

6.1. Miloš Kareš

Miloš Kareš (1891–1944) stál u samotného počátku rozhlasové hry. Byl totiž autorem prvních dvou dramatických scén, které rozhlas v roce 1926 odvysílal a které se daly považovat za první rozhlasové hry. Prvním dílem byl *Staropražský večer*, což byly záznamy paměti Aloise Charváta převedené do rozhlasové podoby. Druhé dílo *Přástky* napsal již Kareš úplně sám a je považované za první původní českou rozhlasovou hru.¹²⁷

Kareš se tedy významně podílel na práci v Radiojournalu, ačkoli v něm byl zaměstnán až o půl roku později, a to 1. dubna 1927. Kareš měl jako doktor filozofie hluboké povědomí o české literatuře, zejména ho fascinovalo období národního obrození. V tomto období totiž viděl etapu, kdy se prolínala próza s poezií a hudbou. Zmíněné elementy slovesné tvorby chtěl posléze upotřebit při působení v rozhlasu.¹²⁸

Netrvalo dlouho a Kareš se díky svému nasazení a znalostem ještě v dubnu roku 1927 posunul na pozici vrchního tvůrce rozhlasového programu. „*Dr. Kareš činným zájmem o rozhlasovou hru stal se při řešení otázky činoherní osobou, kterou rozhlas hledal pro řízení činoherního repertoaru. Jeho oboustranný, hudební i literární rozhled i praktická žurnalistická pohotovost předurčovaly ho pro funkci programového šéfa. Byl jím jmenován v dubnu 1927; v čele programového Věstníku je po prvé hlášen jako programní šéf 5. června 1927.*“¹²⁹

V rozhlase fungoval také jako hledač talentů. Do Radiojournalu naverboval mnoho schopných lidí, autorů rozhlasových her i režisérů.¹³⁰

6.2. Režiséři Jaroslav Hurt a Václav Sommer

Rozhlasový režisér Jaroslav Hurt (1877–1959) začínal jako herec. Herecká kariéra ho mimo jiné přivedla také do Národního divadla. V Radiojournalu byl zaměstnán od roku

---

¹²⁷ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935, s. 132.

¹²⁸ Tamtéž, s. 156.

¹²⁹ Tamtéž, s. 157.

¹³⁰ Anonym: Kareš Miloš PhDr.. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/kares-milos-phdr--530688

1927 jako režisér.¹³¹

Hurt přemýšlel o rozhlasových hrách v širším kontextu. Testoval rozsáhlé rozhlasové hry, po hercích požadoval precizní práci před mikrofonem. „*Byl to právě Hurt, který odmítl skeptické názory a dokázal, že činoherní dramatický děj je možné v rozhlase realizovat v plném rozsahu, a to pouze v auditivní rovině a přitom na vysoké umělecké úrovni. Brzy po svém nástupu do funkce režiséra proto zahájil řadu velkých projektů celovečerních rozhlasových inscenací.*“¹³²

Václav Sommer (1906–1945) se zaučoval jako režisér u Jaroslava Hurta. Ve třicátých letech postupně přebíral režii většiny rozhlasových her. V roce 1939 se pak stal vrchním režisérem Radiojournalu. Sommer vystupoval stejně jako Hurt jako přísný ochránce mluveného slova. Při režii her požadoval bezchybnou rétoriku po všech účinkujících.¹³³

6.3. Cristobal Colón

„*Colón bloud*

Colón bloud

do Indie chtěl prý plout

stát se admirálem

slunce spálilo mu mozek

tak se stal

ten chvástal

mezi blázny králem.“¹³⁴

Rozhlasová hra *Cristobal Colón (Kryštof Kolumbus)*, kterou napsal František Kožík, byla v mnohých ohledech průlomová. Premiéru si odbyla 12. dubna 1934, odvysílala ji brněnská

---

¹³¹ Anonym: Hurt Jaroslav. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/hurt-jaroslav--528017

¹³² Tamtéž.

¹³³ Anonym: Sommer Václav PhDr.. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/sommer-vaclav-phdr--532980

¹³⁴ KOŽÍK, František. *Cristobal Colón: rozhlasový epos*. Brno: Joža Jícha, 1934.

stanice (viz podkapitola Rozhlasová hra před druhou světovou válkou).

Jednalo se o výpravnou hru s desítkami postav a mohutným symfonickým doprovodem. Stala se nejlepší hrou v soutěži o nejzdařilejší dílo sezóny 1933/1934. Režii obstaral Josef Bezdiček, hudební doprovod zkomponoval Pavel Haas. Krátce po uvedení hry si díla všiml rozhlas v Paříži a odvysílal ji. *Cristobal Colón* byl později prezentován na festivalu v Bruselu a byl zařazen do cyklu Nejlepších rozhlasových her světa. *Cristobal Colón* byl rovněž první rozhlasovou hrou, která v Československu vyšla v tiskové podobě.¹³⁵

„Vysílání Cristobala Colóna (12. 4. a 23. 5. 1934) představovalo významný čin ve vývoji rozhlasové hry i rozhlasové režie, a to nejen u nás. Bezdiček použil tři různá akustická prostředí, inscenaci opatřil množstvím zvukových efektů a některé scény aranžoval i v exteriéru, aby získal zvláštní akustické prostředí.“¹³⁶

Inscenace *Cristobal Colón* se stala na dlouhá léta inspirací pro všechny další autory výpravných her. Česká rozhlasová hra v ní dosáhla svého dosavadního vrcholu. *„Nebyla to jen zajímavá biografie: v historii Kolumbově měla být obsažena celá nadosobní tragédie objevitele, a formálně to byla přehlídka téměř všech dosud vytvořených typů rozhlasového umění, od songu, niterného monologu až k reportáži, baladě v podání sborové recitace a k široce pojaté dramatické scéně.“¹³⁷*

6.4. Bílý tesák

„Týdny zápasí se smrtí

týdny horečkami bloudí –

Jen dítě divočiny

umí tak na životě lpět

Jen dítě divočiny

umí tak o život se rvát.“¹³⁸

Rozhlasová hra *Bílý tesák*, úprava románové předlohy Jacka Londona, kterou provedl Míla

---

¹³⁵ František Kožík: Cristobal Colón. In: *Český rozhlas Vltava* [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.04.2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/frantisek-kozik-cristobal-colon-5047095>

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Lit.: anonym: *Dva týdny rozhlasové kultury*. In: *Čs. rozhlas a televize 1957-21*, s. 3 (článek).

¹³⁸ KOLÁŘ, Míla. *Bílý tesák (rozhlasová adaptace)*. Praha, 1937. s. 36

Kolář, je výjimečná z toho důvodu, že se jedná o první dochovanou rozhlasovou hru, kterou má ve své databázi Archiv Českého rozhlasu ve zvukové podobě.¹³⁹

„Děj se odehrává nejprve v divočině řek Mackenzie a Yukonu. Později v Sierra Vista, na hranicích Mexia, v Kalifornii.“¹⁴⁰ Rozhlasová hra *Bílý tesák* ve velkém využívala hudební podkres, sbor v pozadí nebo recitativ. Z poslechu hry je patrné, že tehdejší záznamová technika ještě nebyla příliš vyspělá.

---

¹³⁹ Anonym: Nejstarší rozhlasová hra. In: *Příběh rozhlasu* [online]. Copyright © 2013 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/rozhlasove-rekordy/2799049>

¹⁴⁰ KOLÁŘ, Míla. *Bílý tesák (rozhlasová adaptace)*. Praha, 1937. s. 1

Závěr

Rozhlasová hra se vyvinula jako samostatný žánr, jehož počátky kladly vysoké nároky jak na účinkující herce, tak i na posluchače, kteří se museli při poslechu díla naplno soustředit. Absenci zrakového vjemu, který hraje důležitou roli v divadle, musela v rozhlasové hře nahradit kvalitní rétorika a ostatní výrazové prostředky.

V rozhlase nejdříve rozhlasová hra plnila roli okrajového a technicky nedokonalého žánru. Po pokusech s recitací, s přenosy z divadel a s činoherní interpretací se Radiojournalu podařilo sestavit skupinu pravidelných autorů původních rozhlasových her, kteří chápali specifikum rozhlasového prostředí (rozhlasové mluva vyžaduje jednoduché a úderné větné konstrukce, herci a hlasatelé se musí snažit, aby posluchač udržel pozornost u textu, ke kterému se už nemůže znovu vrátit).

Žánr se po svém turbulentním vývoji ve třicátých letech pevně ustálil v rozhlasovém programu. U posluchačů zaznamenal výrazné úspěchy, největší ovace sklídila mezinárodně uznávaná rozhlasová hra *Cristobal Colón*. Už z názvu je patrné, že hra měla ambice stát se světovou, českoslovenští tvůrci se často inspirovali zahraničními rozhlasovými hrami.

Autor v této práci zachycuje hlavní etapy vývoje rozhlasové hry od prvních pokusů s recitací po moderní rozhlasovou hru, která plně využívá vrstevnatosti herecké rétoriky, množství postav, ruchů nebo hudby. Práce se nesnaží vyjmenovat každou rozhlasovou hru, která kdy byla Radiojournalem ve zkoumaném období vysílána, npracuje tolik s rozhlasovou hrou jako s programovou částí, ale spíše se zaměřuje na podstatnější výzkum rozhlasové hry jako žánru, který zastupoval v Radiojournalu uměleckou složku. Vzhledem k faktu, že vývoj rozhlasové hry byl přímo závislý na rozvoji rozhlasu jako takového, zachycuje práce i počátky československého vysílání.

Nasadě je otázka, jakou funkci měla rozhlasová hra plnit. Výchovnou, nebo zábavnou? Můžeme odpovědět, že záměr tvůrců se v průběhu let vyvíjel. Prvotní interpretovaná díla byla vybírána mezi náročně písíicými autory (viz dramatické večery¹⁴¹), jejich styl měl posluchače obohatit a poučit. Rozhlasové hry byly také často historické, taková díla byla vysílána při příležitosti výročí a státních svátků a měla posluchači zábavnou formou připomenout hlavní historické milníky. Postupem času se nicméně

---

¹⁴¹ PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935. s. 48.

ukázalo, že složitá literární díla nejsou pro rozhlasové prostředí vhodná, a proto se začaly vysílat hry s více experimentální a zábavnou složkou (například *Požár opery* viz dříve).

Rozhlasová hra už dříve v minulosti opustila hranice rozhlasu. V současnosti se stal velice populární žánr rozhlasové hry nejbližší – audiokniha. Načítání literárních děl profesionálními herci a jejich soukromý poslech dodnes baví posluchače po celém světě. Dědictví rozhlasové hry v žánru přetrvává. Prim stále hraje specifická atmosféra, soustředěný poslech a brilantní rétorika.

Summary

Radio drama was developed as the genre, which was posing high demands on the actors and the concentration of the listeners. Because of the limit of visual perception, the radio drama had to use high ability of being rhetorical.

In the beginning, radio drama was marginal and technically an imperfect genre. Radio found groups of authors of origin radio drama, after experiments with recitation and theatre interpretation. Authors respected specifics of radio ambience. After complicated evolution, radio drama had stabilized in radio program. Radio drama called Cristobal Colon had the biggest success.

The author of this thesis captured the main parts of the evolution of radio drama. It's not focusing on capturing every radio drama but rather on the radio drama itself as the genre which implemented artistic views into radio. This thesis also covers roots of the Czechoslovak radio.

If we could ask whether radio drama is fulfilling educational or entertaining function, the answer could be that the purpose changes over time. Firstly there were interpretations of difficult dramas, after that, there were interpretations of experimental and entertaining pieces morelike.

Radio drama left the borders of the radio itself. Nowadays there are popular genre audiobooks, which is very close to radio drama. In both examples, if you concentrate and listen you'll experience a great sense of atmosphere, and brilliant rhetoric speech.

Použitá literatura a prameny

Odborné zdroje

PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Praha: Radiojournal, 1935.

ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0624-0.

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

DANEŠ, Josef. *Za tajemstvím éteru*. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1985.

PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. Praha: Český rozhlas, 1993.

GUTWIRTH, Václav. *Radiocensura*. Čin, roč. 2, 1930–1931.

ZEMAN, F. K.: *Z počátků rozhlasového komentáře*. Rozhlasová práce, 1964, č. 4.

ŠPAČKOVÁ, Alena. *Trénink techniky řeči: naučte se mluvit barevně*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5578-6.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999.

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

Novinové a časopisecké články

JOKLOVÁ, Anna Maria. Rozhlasová hra a její podstata. *Divadelní ochotník*, listopad 1933. s. 129

Lit.: Havel, M.: Dobrodruh Kelley. In: *Národní listy*, 11. 11. 1939.

Lit.: anonym: *Dva týdny rozhlasové kultury*. In Čs. rozhlas a televize 1957-21, s. 3 (článek).

Internetové zdroje

JANEČKOVÁ, Bronislava: Požár opery – 1930. In: *Rozhlas.cz* [online]. 4.6.2013 [cit. 28.4.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/_zprava/pozar-

[opery-1930--1220253](#).

Anonym: Sommer Václav PhDr. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997-2019 [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/sommer-vaclav-phdr--532980

Anonym: Hurt Jaroslav. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/hurt-jaroslav--528017

Anonym: Kareš Miloš PhDr.. In: *Rozhlas.cz* [online]. Copyright © 1997 -2019 [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/kares-milos-phdr--530688

František Kožík: Cristobal Colón. In: *Český rozhlas Vltava* [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.04.2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/frantisek-kozik-cristobal-colon-5047095>

Anonym: Nejstarší rozhlasová hra. In: *Příběh rozhlasu* [online]. Copyright © 2013 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/rozhlasove-rekordy/2799049>

Panáček v říši mluveného slova [online]. Copyright © 2005. Dostupné z: <http://mluveny.panacek.com/>

Ostatní zdroje

KOŽÍK, František. Cristobal Colón: *rozhlasový epos*. Brno: Joža Jícha, 1934.

KOLÁŘ, Míla. *Bílý tesák (rozhlasová adaptace)*. Praha, 1937. s. 36

ZURANOVÁ, Ivana, ŠTAMBERA, František, archiváři, *Archiv Českého rozhlasu*.

MARŠÍK, Josef. *Audiovizuální žurnalistická tvorba I* [přednáška]. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2018.

Archiv Českého rozhlasu, APF – archivní a programové fondy

Archiv Českého rozhlasu, HA – hry

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Vzpouřa ve studiu*.

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Štědrovečerní epizoda*.

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Jan Hus*.

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Vzpouora ve studiu.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Napoleon aneb sto dní.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Otec.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Jan Žižka před Prahou.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Nebe na zemi.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Mořský vlk.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Bílá nemoc.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Generál Garibaldi.*

Archiv Českého rozhlasu. HA – hry. *Zkáza Titanicu.*

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kalčák Filip	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2016/2017	
E-mail diplomantky/diplomanta: 25719472@fsv.cuni.cz	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Rozhlasová hra a její počátky v československém éteru	
Předpokládaný název práce v angličtině: Radio drama and its origin in Czechoslovak broadcasting	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: <i>ZS 2012/2013</i>): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí) LS 2018/2019	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Práce se bude věnovat specifické formě rozhlasového vysílání, jakou je rozhlasová hra. Text bude mapovat vývoj žánru na českém území, od začátku rozhlasového vysílání v roce 1923 po konec 30. let minulého století. Historii a prezenci žánru bude v práci doplňovat přehledka nejvýraznějších děl a osobností zkoumaného období, které se zasadily o popularizaci rozhlasové hry. V práci se zamyslím i nad žánrem jako takovým, nad způsobem jeho tvorby, přínosem, oblíbeností u posluchačů a nad osobitou pozicí na poli literární a zvukové tvorby.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): I. Úvod – uvedení do zkoumaného tématu a vymezení práce II. Hlavní část - Rozhlasová hra jako specifický žánr - 20. léta a rozhlasové hry - 30. léta a rozhlasové hry - Nejvýraznější díla a osobnosti zkoumaného období - Způsob tvorby, přínos rozhlasové hry a její oblíbenost u posluchačů III. Závěr – Shrnutí práce a zjištěných skutečností	
Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy): Rozhlasové hry od začátku rozhlasové vysílání na českém území (1923) do roku 1939	
Postup (technika) při zpracování materiálu: Tematická rešerše, čtení teoretické a historické literatury, poslech klíčových rozhlasových her a konzultace s odborníky. Následovat bude samotné psaní. Uvedení do tématu a vymezení práce, zevrubné popsání historie rozhlasových her – 20. a 30. léta 20. století. Zmíněním výrazných osobností a děl poté lépe ilustruji osobitost zkoumaného žánru. V práci stručně popíši i proces vzniku rozhlasových her. Zamyslím se nad přínosem žánru a ze statistik a názorů vyvodím jeho oblíbenost u posluchačů. Práci zakončí závěr, ve kterém shrnu zjištěné skutečnosti a hlavní body práce.	
Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k <u>tématu a způsobu jeho zpracování</u> ; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků): ČÁBELOVÁ, Lenka. <i>Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939</i> . Praha: Karolinum, 2003 Autorka popisuje rozhlasové vysílání na území Čech a Moravy, od vzniku první soukromé rozhlasové společnosti v Čechách roku 1923, přes zahájení vysílání, kapitálový vstup státu do rozhlasové instituce, téměř úplné postátnění v roce 1938, až po převzetí vysílací sítě Němci v roce 1939 RUT, Přemysl. <i>Pro rozhlas (i proti němu)</i> . Praha: NAMU, 2010. Dvacítka esejů o rozhlase a dvanáct rozhlasových her spisovatele, editora, hudebníka a profesora DAMU Přemysla Ruta. Ojedinelá tvůrčí i analytická výpověď o rozhlasové tvorbě řeči a o rozhlase jako součásti české (pop)kultury posledního dvacetiletí. Doslov Dora Kaprálová. HANKUSOVÁ, Veronika. <i>Vývoj výzkumu rozhlasových posluchačů v Československu a v České republice</i> . Praha: Karolinum, 2006. Kniha nejprve osvětluje vztah médium – publikum a představuje posluchače jako objekt výzkumu, poté srovnává jednotlivé	

metody a zmiňuje se také o výzkumu v zahraničí. Druhá část knihy je věnována vývoji výzkumu, dopadu a aplikaci výsledků a rozhlasové propagaci v Československu a České republice.

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003.

O jednotlivých etapách vývoje vysílání a dění v rozhlase se na téměř 700 stranách v 9 kapitolách rozepisuje 9 autorů: Josef Maršík, Jiří Hraše, František Hrdlička, Eva Ješutová, Rostislav Běhal, Milan Rykl, Zdeněk Bouček, Jiří Hubička, Václav Moravec. Výklad doprovázejí fotografie a přílohy: kalendárium, technický slovníček, pořady, které se staly pojmem, ředitelé a názvy instituce, loga atd

CZECH, Jan. *O rozhlasové hře*. Praha: Panorama, 1987.

Knihla podává teoreticko-historický obraz vývoje české poválečné rozhlasové dramatické tvorby. Autor se snaží zachytit vývojové tendence na inscenacích, které sehrály významnou roli při uvědomování si specifčnosti rozhlasu.

SPAČKOVÁ, Alena. *Trénink techniky řeči: naučte se mluvit barevně*. Praha: Grada, 2015.

Jediná komplexní tréninková učebnice mluvní techniky je určena všem, kteří chtějí hovořit kultivovaným a zvučným hlasem, potlačit zvukovou monotónnost svého projevu a posílit vyzářování své osobnosti. Ocení ji moderátoři, politikové, učitelé, herci, tiskoví mluvčí, studenti a všichni, kdo mluví na veřejnosti.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Literární dílo v žánru rozhlasové hry – Bc. Michal Ježek

Současné rozhlasové publicistické pásmo – Václav Vychytil

Datum / Podpis studenta/ky

18. června 2018 .....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTIŠKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.